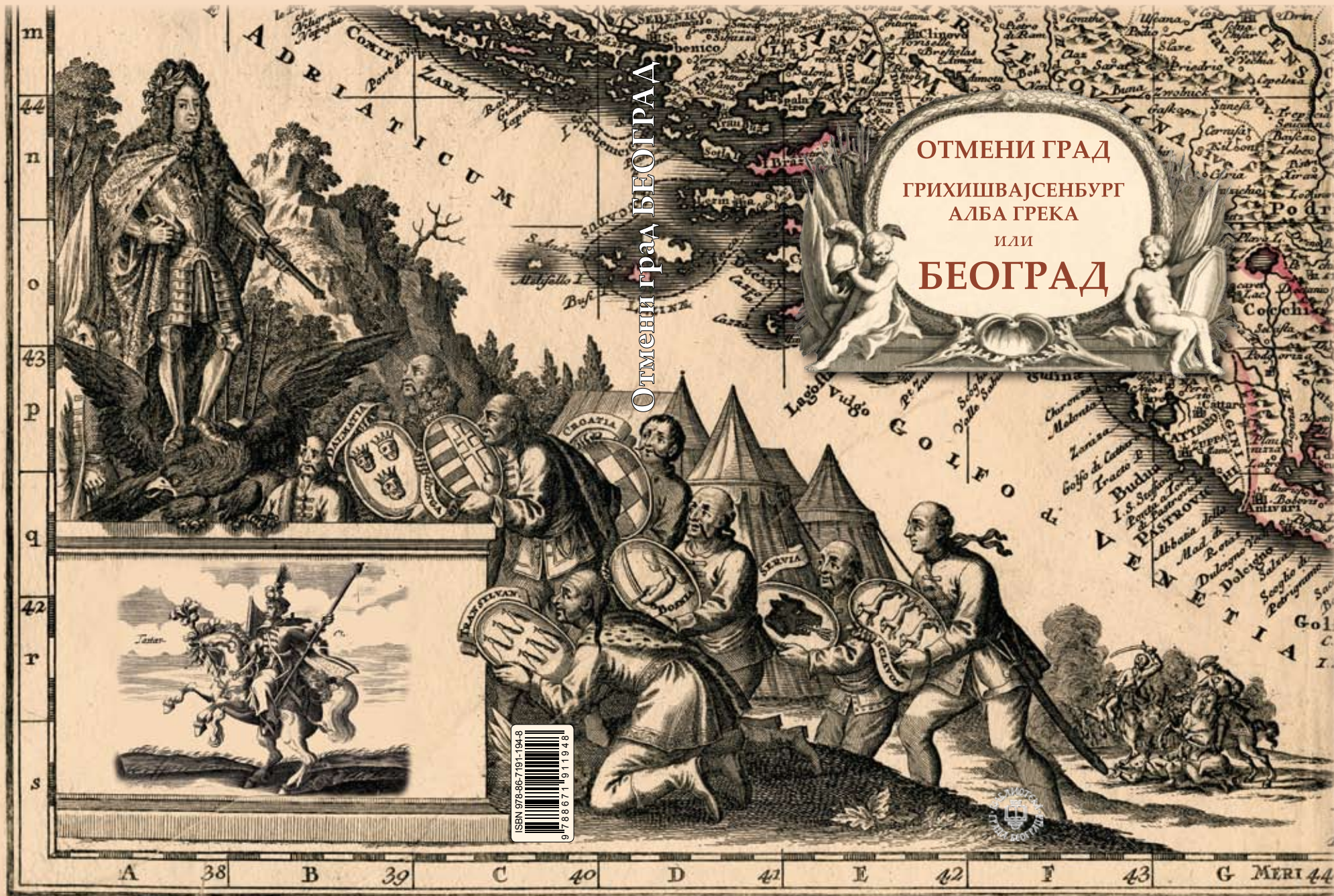

ОТМЕНИ ГРАД БЕОГРАД

ОТМЕНИ ГРАД
ГРИХИШВАЈСЕНБУРГ
АЛБА ГРЕКА
или
БЕОГРАД

Библиотека
БАШТИНА
Коло I, књига 5

Издавач
БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА
Кнез Михаилова 56

Директор и главни и одговорни уредник
ЈАСМИНА НИНКОВ

Уредник
ЉУБИЦА М. ЋОРОВИЋ

С немачкој превео
МИЛОРАД СОФРОНИЈЕВИЋ

Лектура
АНЂЕЛА ИВАНИЋ

Корице и прелом
ЗОРАН СТАНКОВИЋ

Тираж
500 примерака

Штампа

ISBN 978-86-7191-194-8

ОТМЕНИ ГРАД
ГРИХИШВАЈСЕНБУРГ
АЛБА ГРЕКА
ИЛИ
БЕОГРАД

Предговор и коментари
ЉУБИЦА М. ЋОРОВИЋ

НЕКОЛИКО РЕЧИ РАДОЗНАЛОМ ЧИТАОЦУ ТРИ ВЕКА ДОЦНИЈЕ

Охрабрени лепим пријемом књиге *Животи царскої генерала и славної инжењера іосифовина барона Доксаїа де Мореза...*, која је за кратко време имала чак три издања, у Библиотеци града Београда смо одлучили да и ове године манифестацију *Дани Београда* обележимо поновљеним издањем једне библиофилске реткости. Овога пута је реч о својеврсном водичу кроз земље југоисточне Европе, копненим али и поморским путевима од Београда до Константинопоља.

Не би било необично претпоставити да је јунак наше прве књиге у својим рукама имао ово популарно издање када је кретао ка Белом Граду. Какве су биле његове представе о земљи, о градовима и тврђавама којима ће посветити свој живот? Која знања, али и које митове је делио са хиљадама својих сабораца који су пристизали из свих крајева Европе? Популарна издања попут овог, које је штампано у Аугзбургу 1690. године, дају нам најчистије одговоре.

Државне и верске поделе у Европи продубљиване су вековима. Некада јединствена Римска империја наставила је свој живот кроз Источноримско и Западноримско царство од далеке 395. године. Први велики раскол хришћанске цркве обележиће средину XI века, Лутерова реформа почетак XVI stoleћа. Догматске разлике међу верницима расту, постају све непомирљивије.

Истовремено, у Малој Азији буја Османлијска империја. Неслога хришћана отвара муслиманским суверенима једна по једна врата и Мехмед II Освајач улази у Цариград 1453. године. Напредовање му знатно олакшавају византијски династички сукоби, али више свега и највеће разарање и пљачка у до тада познатој историји – Крсташко и Млетачко пустошење Источног римског царства 1204. године. Мит о турској непобедивости шири Европом до тада непознате страхове, али и фантазије о непрегледним и тешко замисливим богатствима Истока.

На свом освајачком походу, Османлије су се најдуже задржале пред капијама Београда. Мурат II претрпеће неуспех 1440. године. Мехмед II, освајач Цариграда, биће одбијен, али и рањен под Белим Градом 1456. Европски „бедем хришћанства“ опираће се све до 1521. године када у њега улази Сулејман II Величанствени.

Осам деценија великих борби за Београд оставило је трага и у турским хроникама. Ашикпаша Заде записаће да је опсада Белог Града 1456. године пропала због издаје румелских бегова, који су сматрали да: „[...] ако би се и Београд освојио, за њих не би остало ништа друго него да почну да ору [...] јер, говорили су, на другом месту нема више непријатеља“.

Непријатеља, „неверника“ је ипак било, али се и напредовало знатно брже. Само пет година по паду Београда Угарска доживљава слом на Мохачком пољу (1526), Беч је први пут под опсадом већ 1529. године. Западни посматрачи увек истичу чврсту дисциплину и личну скромност турских бораца насупрот арогантних, свадљивих и често пијаних европских плаћеника. Османско царство у XVI веку достиже свој врхунац.

Истовремено, велика географска открића и трка за колонијама европских држава захтевају прецизне податке о свим знамим, али и о „новим“ крајевима. Док су се у Европи развијале картографске школе, подручје Србије, али и осталих балканских земаља под турском влашћу попуњавано је подацима са старијих карата и непоузданих наративних извора. Услед непознавања терена и становништва погрешно се уписују географски елементи. Компилација

грађе са карата различитих размера доводи до тога да се исто насеље уписује два, па и три пута на истом отиску. Давно ишчезли градови и они који су настали погрешним читањем старијих назива чине непоуздани инвентар насељености и рељефа Србије, чак и на картама најбољих европских картографа XVI века.

Описане околности готово непрекидног ратовања, али и верска искључивост и нетрпељивост, учиниле су да земље јужно од Саве и Дунава постану својеврсна *Terra Incognita* у срцу Европе. Из разумљивих стратешких разлога, Турци ретким западноевропским путницима не допуштају никакве записе, никакве белешке о пределима кроз које пролазе на својим, најчешће дипломатским мисијама. Свака мистификација положаја река, планина, долина, путева, одговара турским властима јер само збуњује могуће непријатеље. Истини за вољу, све док Османлије нису постале озбиљнија претња, они нису ни показивали интересовање за насеља дуж пута за Цариград, поготово не за људе које су сусретали.

Пут од Регенсбурга у Немачкој преко Будима до Београда, затим преко Ниша и Цариграда до Јерусалима, тема је европских ходочасника у којој Београд има запажену улогу једино као место преласка у „грчку земљу“, у неки други

свет... За подручја под турском окупацијом необично дуго се користе називи из тада већ превазиђене Птоломејеве *Географије*. Читаве области се утискују на карте Европе под именима из античког периода: Илирик, Тракија, Дакија, Мезија... тек да на хартији не остану потпуне белине.

Ратна срећа преокренула се тек 1683. године. Султан Мехмед IV, охрабрен мађарском буном против Хабзбурговаца, предузима велики поход на Беч. Команду поверава великом везиру Кара Мустафи, док се он сам задржава у Београду, где за себе гради двор на видиковцу, данашњем Светосавском платоу изнад Славије. Проводи време у лову, нестрпљиво очекујући вести о победи. Пре икаквог боја, Леополд I у страху напушта своју престоницу, али у пресудном тренутку двомесечну опсаду разбија војска пољског краља Јана III Собјеског. Кара Мустафа у Београду не затиче султана, али покушава да свој пораз представи као победу. Ипак бива погубљен и сахрањен у цамији која се налазила на почетку данашње Душанове улице.

Мит о непобедивости турске војске заувек нестаје. Већ следеће, 1684. године формира се *Свети савез* Аустрије, Млетачке Републике и Пољске и започиње *Велики рат*, почетак из-

гона Османлија из Европске Турске. Отвара се и такозвано *Источно њишање* – борба европских сила за освајање и утицај у областима под влашћу ослабљене Османлијске империје. Аустрија већ тада формулише свој интерес (*Drang nach Osten*) – Дунавом ка Црном и Моравом према Егејском мору. Ускоро се придружује и Русија, која настоји да отвори себи пут ка Средоземљу. Околности се мењају из деценије у деценију, али нам детаљи постају све познатији, као да смо код куће.

Читамо записе који су настајали крајем XVII века, после првих победа и продора на Балкан. У првом тренутку нас збуњују имена места, река и планина, сам назив *Грчка земља*, *грчки цар*, *грчка религија*, *грчко царство*, *Хелада*, *Грчки Београд*... Легенде из античког периода и цитати из Паусанијевог *Ојиса Хеладе* из II века за анонимног писца наше књиге неупоредиво су животињи од било које представе коју ми сами данас имамо о свом постојању у Србији.

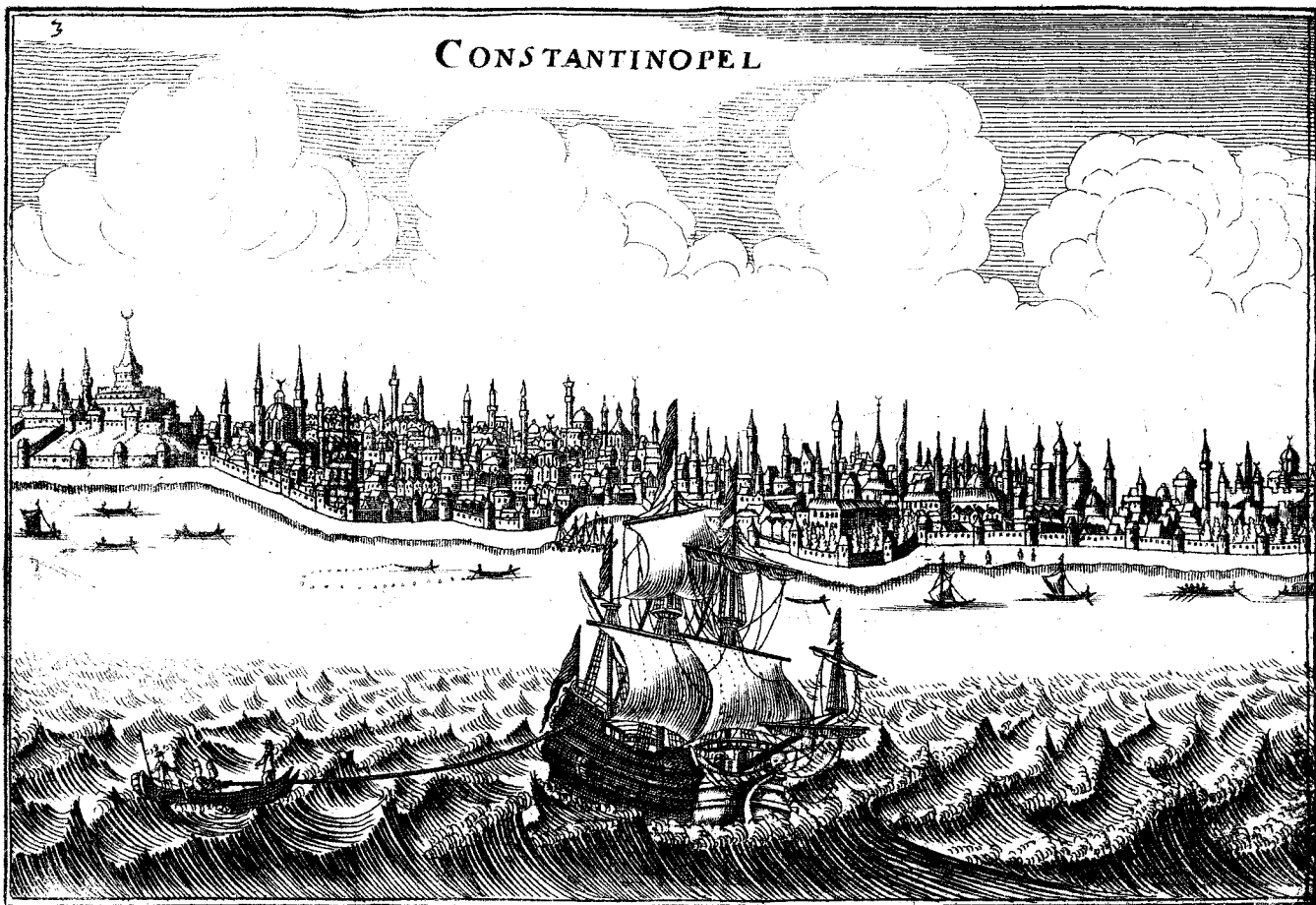
Народи који живе на Балкану набрајају се само узгред, као инвентар појединих градова и повремено као главни кривци за понеку поменућу пљачку и издају. У првом читању били смо склони и да се непријатно изненадимо наилазећи на европске стереотипе XVII века. Међутим, како ни наше доба није мање оптерећено

двоструким аршинима победника и побеђених, одлучили смо да ипак објавимо оригинални текст, све више свесни чињенице да тако мало познајемо своје непосредне суседе од којих нас европски путописац ни у једном тренутку не раздваја. Не без поноса истичемо да је Београд заступљен најдужим текстом (седам страна) и да је у њему, према овом сведочанству, живело највише нација.

Путујући уз анонимног писца наше књиге настојали смо да разрешимо не само географске називе које користи него и да у светлу сазнања историјске науке расветлимо догађаје о којима он пре три века обавештава јавност немачког говорног подручја. Сам текст штампан је упоредо, на немачком језику, готицом, и у преводу на српски језик. *Објашњења уз слике историјске називе, њихове и имена личности* су дата на крају књиге.

Љубица М. Ђоровић

CONSTANTINOPEL

HELLAS.

Oder:

Das Welt-Verueffene/Feste
Griechen-Land.

Begreifend:

Die Jenige Land/ und in selben be-
findliche Stadt/Festungen/Gebür/Fluß/2c.
wa dermahlen der Krieg/zwischen der Röm. Kay-
serl. Mayest. und der Durchleuchtigen Herrschafft
Venedig / wider den Erbfeind die Türcken
und Tartaren / Siegreich
geführt wird.

Dem Curiosen Leser / zur
Nachricht/ und Belustigung/ nach
jetzmahligem Zustand/ Historisch und
in Kupffern vorgestellt.

Augsburg/

Druckts Anthoniums Nepperschmidr.

M D C L X X X X.

ХЕЛАДА

ИЛИ

У СВЕТУ ПОЗНАТЕ ТВРЂАВЕ

ГРЧКЕ ЗЕМЉЕ

УКЉУЧУЈУЋИ:

ГРАДОВЕ, УТВРЂЕЊА, ПЛАНИНЕ И РЕКЕ
У ВРЕМЕ САДАШЊЕГ РАТА
КОЈИ ПОБЕДОНОСНО ВОДЕ
ЊЕГОВО РИМСКО ЦАРСКО ВИСОЧАНСТВО
И ПРОСВЕТЉЕНА ГОСПОДА ВЕНЕЦИЈЕ
ПРОТИВ ЗАКЛЕТОГ НЕПРИЈАТЕЉА
ТУРАКА И ТАТАРА

РАДОЗНАЛОМ ЧИТАОЦУ НА УВИД
И РАЗОНОДУ
ПРЕМА ТРЕНУТНОМ СТАЊУ
ПРЕДСТАВЉЕНО ИСТОРИЈСКИ
И СА БАКРОТИСЦИМА

АУГСБУРГ

Штампао Антониус Непершмит

MDCLXXXX

A. O.

Großgünstiger Leser.

Nach Beschauung der Stadt
Constantinopel/als des Haupts
des Griechenlands / wenden
wir uns nun auch diß Land selbst
in etwas zu besehen !

Dieses Land/ so der Stadt Constantino-
pel gegen Abend liget / war sonsten genant
Hellas/ nachgehend nach Græco aber/ Græcia
oder Griechenland geheissen : und vor diesem
unter die herzlichste Länder der Welt gezehlet/
und übertraffen / dessen Einwohner alle an-
dere Nationen an Klugheit und Tapfferkeit/
die meiste Künsten und Wissenschaften/ wur-
den von ihnen zur vollkommenheit gebracht/
und war ihnen / auffer den Römern niemand
gleich.

Das Land war voller Städte / und mit
Einwohnern dermassen angefüllet / daß sie
U 2 groß

ПРЕМИЛОСТИВИ ЧИТАОЧЕ

После разгледања града **Констан-
тинопоља***, престонице Грчке зе-
мље, okreћемо се унутрашњости да
и њу упознамо!

Област која лежи западно од града
Константинопоља називана је Хелада,
док је доцније, према речи Греко добила
име Греција или Грчка земља. Она се пре
свега убраја међу најдражесније пределе
света, а њени становници превазилазе
све друге народе по памети и храбрости.
Разна знања и уметности довели су до
савршенства, тако да им нико није био
раван осим Римљана.

* Објашњења уз старије географске називе, појмове и
имена личности дата су на крају књиге.

grosse Hauffen außgesandt/in Italien/ Asien/
und an allen enden des Mittel- Meers / den
Griechischen Nahmen bekandt zu machen.

Das Regiment im Land / bestund bey
dem Volck / und wahren sonderlich berühmt/
die Athenienser/ Lacedemonier / Thebaner/
Eteolier und Achenfer / Geringere Republi-
quen waren die Beotiensfer/ Phocenser/ Mes-
garenfer / Corinthier/ Sicianter / Argiver/
Mecener / Elider / Messeneri / Macedonia/
Thesalia und Epyrus werden Königlich ge-
nannt.

Alle diese Republiken wurden nach der
Zeit bezwungen/ und unter das Macedonische
Joch gebracht / welches nachgehends die Rö-
mer überwältiget haben / und von diesen ge-
langte es an die Griechische Kayser. Letztlich
musste es der Haupt- Stadt Constantinopel
nachfolgen/ und sich der Barbarischen Türcki-
schen Gewalt untergeben. Darnachhero das
heutige Griechenland ein ganz andere Form
und gestalt überkommen hat.

Der größte Theil der Städten sein rui-
nirt / und ihrer Stadt- Mauren entblößt/
und ist nur hier und da ein Festung stehen
bli-

У стара времена, била је испуњена
градовима који су у тој мери били прена-
сељени да су се многи становници у ве-
ликим ☼)4(☼ групама иселили у Итали-
ју, Азију и у све крајеве око Средоземног
мора чинећи грчко име познатим.

У овој је земљи у старо време владао
сам народ. Нарочито су били познати:
Атињани, Лакедемонци, Тебанци, Етолци
и Ахајци. У малим републикама су живе-
ли Беоћани, Фокићани, Мегарани, Корин-
ћани, Арголићани, Мизијци, Лићани и
Месењани. Македонија, Тесалија и Епир
називале су себе краљевинама.

Све грчке републике биле су после
извесног времена покорене од стране Ма-
кедонаца, које су опет доцније надвлада-
ли Римљани и од тих земаља створи-
ли Грчко царство. Тада је настала нова
римска престоница Константинопољ.
Читаво подручје је касније потпало под
варварску турску власт. Отуда данашња
Грчка земља има сасвим другачији поре-
дак и изглед него што га је некада имала.

bliben/umb Handel und Wandel zu erhalten/
und denen streiffenden Corsaren widerstand zu
thun.

Es seynd aber die Griechische Länder ins
gemeine fruchtbare Länder/von Wein/Frucht
und Viehweyd/allein das sie an etlich Orthen
Nede und Wüest sein / und übel gebawet wer-
den. Etliche Land dargegen seynd etwas rauch
und unfruchtbar / Etolia und Achaia haben
zimlich fruchtbaren Boden / und gesunden
Lufft / gibt auch schöne Pferd darinnen.

Wollen uns nun von der Stadt Constanti-
nopol in das Land Thracien/oder Romaneam
begeben/worinnen dise eigentlich gelegen ist.

Diß Land wird gegen Norden mit dem
Gebürg Hemus / von den Italianeren Cate-
na Mundi genannt / gegen Osten mit dem
Propontischen oder Vor- Meer / gegen Sü-
den/mit dem Archipelago oder Egeischen Meer
umflossen / und gegen Westen gränzet es an
Macedonien/ und ober Asien.

Der Berg Rhodoppe / so immer mit
Schnee bedeckt / und wegen des Gesangs
Orphei beruffen ist / so dann der Silberreiche
Pangeus oder Mesapus / seynd wegen ihrer

Највећи број градова временом је
разрушен а тврђаве над њима огољене
су и само је ту и тамо преостало понеко
утврђење ☼)5(☼ у коме још има живо-
та и одакле се пружа отпор лутајућим
разбојничким бандама.

Грчке земље, уопште узев, плодне
су, богате виноградима, воћњацима и
пашњацима, само на неким местима
влада пустиња, пустош и слаба настање-
ност. Ретко где је земља сасвим сурова
и бесплодна. Етолија и Ахаја имају при-
лично плодну земљу и здрав ваздух, ту се
одгајају и леви коњи.

Када се крене од града Константино-
поља, најпре се наиђе на покрајину Тра-
кију или Романију.

На северу ове земље налази се пла-
нина Хемус, Италијани је називају Cate-
na Mundi. На истоку је Мраморно море
или Пропонтис. На југу је заплускује Ар-
хипелаго или Егејско море, а на западу се
граница са Македонијом и изнад ње са
Мезијом.

Nochen spitzigen Klippen / Verwunderens würdig. Die vornembste Flüsse seynd / der langsame Hebrus/oder heilsame Travus/und der frühe Nessus.

Adrianopolis ist die Haupt- Stadt dieses Landes In mitten Constantinopel und Sophia/ und von jeder derselben bey 25. teutscher Meilen gelegen / wird von den Türcken Edrence oder Endrem / von ihrem Erbauer Kayser Adriano Adrianopolis benennet / sie ligt in einer lustigen ebne am obbemelten Fluß Hebrus/ so an der Stadt-Mauren vorbey fließet/und mit einer Steinernen Brücken überbauet ist. An. 1363. ward sie denen Christen / durch den Türcken Amurath entzogen/ der so bald seyn Residenz dahin richtete/welche sie auch 90. Jahr lang gebliben / biß zur Eroberung Constantinopel.

Die Stadt Adrianopel ist bey nahe in die runde gebauen / mit einer Maur und vielen Thürnen umgeben. Die Kayserliche Burg oder Seraglio alhier/ ligt in einem anmuthigen Gefilde/durch welches der kleine Fluß Caprißa unfern der Stadt rinnet / Ist zwar nur von Holz erbauet / welches aber keine Würmer

Планина Родопи увек је прекривена снегом, позната по песми Орфеја. Сребром богати Пангаион или Месапион због својих високих ☼)6(☼ шиљатих врхова достојан је дивљења. Најважније реке су лагани Хебрус, лековити Травус и мутни Нестос.

Хадријанополис или Хадријанопољ је главни град те покрајине. Налази се на средини између Константинопоља и Софије. Од сваког је удаљен по 25 немачких миља. Турци су га прозвали Једрене или Едирне према његовом градитељу цару Хадријану. Град лежи у лепој равници на већ поменутој реци Хебрус, која протиче покрај градских зидина. Преко реке је саграђен камени мост. Преко њега су 1363. године хришћани побегли испред турског султана Мурата. Он је ту убрзо поставио своју резиденцију, која је остала следећих 90 година, све до освајања Константинопоља.

Град Хадријанополис је саграђен готово кружно, заштићен је зидом и мно-

mer leidet / mit Bley bedeckt / und mit roth
und grüner Farb angestrichen / von oben her-
ab/haben die Dächer weite Läden/dardurch et-
was mehr Licht in die Gemächer fallen kan/
hat sonsten einen zimblichen Umbfang.

In diser Stadt ist eine schöne Kirchen
von Marmor gebauet / mit 4. Thürnen / so
mit Bley bedeckt / ist auch darinnen ein groß
Gewerb / von vilerley Nationen.

Philippopolis. Von **Adriannopel**
kommt man am Fluß **Hebrus** / nacher **Phi-**
lippopolis / welche Stadt im Mittel zwischen
Adrianopel und **Sophia** / und von jeder bey
12. teutscher Meilen / unten am Gebürg
Rhodoppe liget/es hat sie erbauen König **Phi-**
lippus / **Alexander Magni** Vatter / an einen
sehr lustigen Orth / sie hat keine Mauren/
aber rings umb/ den Berg/von unglaublicher
Höhe / an Gebauen ist sie gar schlecht / lund
wächset alhier vil Reis /, so groß als der Wai-
sen.

Dem Curiosen Leser zu lieb/ wird hieben
gefügt ein Histori / wie es den Galliern in
Griechen und diser gegend ergangen: Als sich
dieselbe in ihrem Land sehr gemehret hatten/

гим кулама. Царски дворца или сарај ле-
жи у пријатној долини, кроз коју проти-
че мала река Каприца недалеко од града.
Саграђен је сав од дрвета које нису напа-
ли црви, ✻)7(✻ прекривен је оловом и
обојен црвеном и зеленом бојом. Крово-
ви одозго надоле имају широке капке да
би више светлости падало у просторије.
Куће су иначе прилично простране.

У граду је леп храм од мермера са
четири торња, такође прекривен оловом.
Многим занатима се овде баве људи ра-
зних националности.

Филипополис или Филипопољ. До
њега се долази реком Хебрус. Град се нала-
зи на средини између Хадријанополиса и
Софије, од сваког удаљен по 12 немачких
миља. Лежи на Родопској планини. Са-
градио га је краљ Филип, отац Алексан-
дра Великог, на веома лепом месту. Нема
никаких заштитних зидина, али је окру-
жен планинама огромне висине. Куће су
лоше сазидане. Овде успева пиринач ви-
сок као пшеница.

zogen daraus 300000. under ihrem Heersführer Brenno/ und fielen in die Länder Illyrien/ Pannonien/ Croatiaen/ Oesterreich und Hungarn/ plünderten dieselbige/ und kamen biß in Macedonien/ Als aber König Antiochus Soter solches vernahm/ zog er mit einem Kriegs-Heer wider sie/ er hatte 16. Elepanten/ die ließ er verbergē das die Gallier nichts davon wußtē/ und gedachte selbige heimlich nnter der Feinden Pferd zu bringen/ wie dann auch geschach. Nun waren der Gallier Pferd/ der Elepanten ungewohnt/ scheweten selbe/ sonderlich da sie ihr Geschrey höreten/ und dero weiße Zähne und grosse Schnauzen/ in dem schwarzen Corpo ersachen / wichen sie zu ruck / und wurden die Gallier sehr von ihren eignen Waffen beschädiget/ vil wurden zertretten / und vil von ihren eigenen Heer-Wagen/ so mit scharpffen Eisen beschlagen waren/ zerhauen / oder tödtlich verwundet / vil wurden gefangen/ etliche flohen zu den Bergen/ und duse entranen.

Es schreiben auch etliche/ daß die Könige in Asien und Griechenland / sich also ab den Galliern entsetzten/ daß sie mit grossem Geld Friden von ihnen erkauften ; Es wollten sich
zwar

Радозналом читаоцу за љубав додаћемо овде нешто мало из историје како су Гали дошли међу Грке и у ову област: Када су се Гали у својој земљи намножили, ☼)8(☼ кренуло их је одатле 300.000, под војсковођом Бреном. Стигли су у земље Илирију, Панонију, Хрватску, Аустрију и Мађарску пљачкајући при том шта су стигли. Дошли су тако и до Македоније. Али, кад је овдашњи краљ Антиохус Сотер чуо за то, кренуо је с војском против њих. Он је имао 16 слонова, које је сакрио да их Гали не примете, и смислио је да их кришом доведе међу непријатељске коње, што се потом и догодило. Када су их галски коњи, навикнути на слонове, осетили, посебно кад су чули њихове урлике и угледали њихове беле зубе, велике сурле и огромна црна тела, дали су се у трк, и Гали су страдали од коња и сопственог оружја на њима. Многи су били прегажени, многи су били исечени или смртно рањени од својих сопствених ратничких кочија,

zwar anfangs die Gallier nicht in Griechenland wagen/ biß selbige ihr Heerführer Brennus beredete / daß die Griechen schwache Leute weren/ darzu vil Geld/ Silber und Gold hetten / auf welches hin sie sich ins Land wagten/ und den Tempel zu Delphos beraubeten / den Athenienser König erschlugen/ die Claus Thermophilas verwüsteten / und im Land übel hausserten: Endlich aber wie gemeldt/ wurden sie von Antiocho geschlagen. Nach welcher Niederlag sich Brennus selbst erstach / der überblibene Rest von 18000. Mann / flohen in Bythinien/ da ihnen der König ein Landschafft eingab / die nach ihnen Gallo Gracia/ genennet ward.

Sophia. Belangend die obgemeldte Stadt Sophiam/ist selbe ein schöne/dapffere/grosse/ Goldreiche Stadt/ in einer trefflichen lustigen ebene und fruchtbaren Gegend/in der Landschafft Misen gelegen / der Fluß Jscha befeuchtet sie / die Häuser aber sein nur von Holz erbauet/ sie hat keine Ringmauren auch keine gepflasterte Gassen. Der Bealerberg auß Griechenland/hat allhier seinen Sitz/und wohnen viel Christen und Juden allda/so große

окованих оштрим гвожђем, многи су били заробљени, остали су побегли у брда и спасили се.

У појединим књигама је записано да су неки краљеви у Азији и Грчкој били у тој мери преплашени од Гала да су огромним новцем од њих откупљивали свој мир. ✿)9(✿ Гали се, додуше, у почетку нису усуђивали да нападну Грчку земљу, док их њихов војсковођа Брено најзад није наговорио, причајући им да су Грци слаби ратници, да имају много новца, сребра и злата. Ови су се онда усудили да нападну. Опљачкали су храм у Делфима, убили атинског краља, опустошили испосничке ћелије Термопила и земљи нанели много зла. Међутим, као што је већ речено, напoкон су ипак били поражени од Антиоха. После таквог пораза Брено се убио. Преосталих осамнаест хиљада људи побегло је у Битинију, где им је тамошњи краљ предао покрајину, која је по њима названа Галатија.

se Gewerf treiben. Hier werden die beste Filz-
Mäntel gemacht. Dese Stadt liget in Mit-
ten der beeden Städten Griechisch: Weissen-
burg und Constantinopel / von jeder derselben
bey 50. teutscher Meilen. An. 1444. hat
dise Stadt König Wladislaus in Pohlen ein-
genommen; An. 1595. haben sie die Heiden-
en und Tsaiszen überfallen und geplündert/
ist noch bis dato in Türckischem Gewalt ge-
standen / zu End diser Campagnia dises
1689. Jahrs / ward sie von denen Christen
heimgesucht / abgebrannt / und in Kayserliche
Devotion gebracht.

Nicopolis. Ist auch ein zimliche
Stadt/in fürtrefflicher angenehmen Gegend/
derer einen Theil die Donaw berühet / der
andern auff einem Hügel liget. Allhier hat
Kayser Sigmund An. 1396. mit dem Türckis-
chen Kaiser Bajazeth unglücklich geschlagen/
da dann vil Christen umblamen / und der Kai-
ser selbst mit Noth entkommen. Es wurde
ein grosser Adel / und sehr viel Französische
Edelleut gefangen / die alle der Tyrann / durch
den Säbel hinrichten lassen / außgenommen
den Herzog von Burgund / und wenig andere /
fo

Софија. Знаменити, већ помињани
град Софија је леп, јуначан, велики, мно-
гољудан град у изванредно лепој низији
и плодном пределу, где се налази покра-
јина Мезија, коју запљускује река Ишкар.
Куће су, међутим, саграђене само од дрве-
та. Град нема кружне зидине нити калдр-
мисане улице. Беглербег из Грчке има ов-
де своје седиште и у граду станују многи
хришћани и Јевреји. ✻)10(✻ Ту цвета-
ју многи занати. Овде се праве најбољи
филцани огртачи. Град се налази на сре-
дини између Грчког Београда и Констан-
тинопоља, удаљен је од њих по педесет
немачких миља. Године 1444. град је зау-
зео пољски краљ Владислав. У следећем
веку, 1595. напали су га и опљачкали хај-
дуци и Срби. Тада је још био под турском
влашћу. Крајем садашњег рата, ове 1689.
године, походили су га и спалили хри-
шћани и привели царској милости.

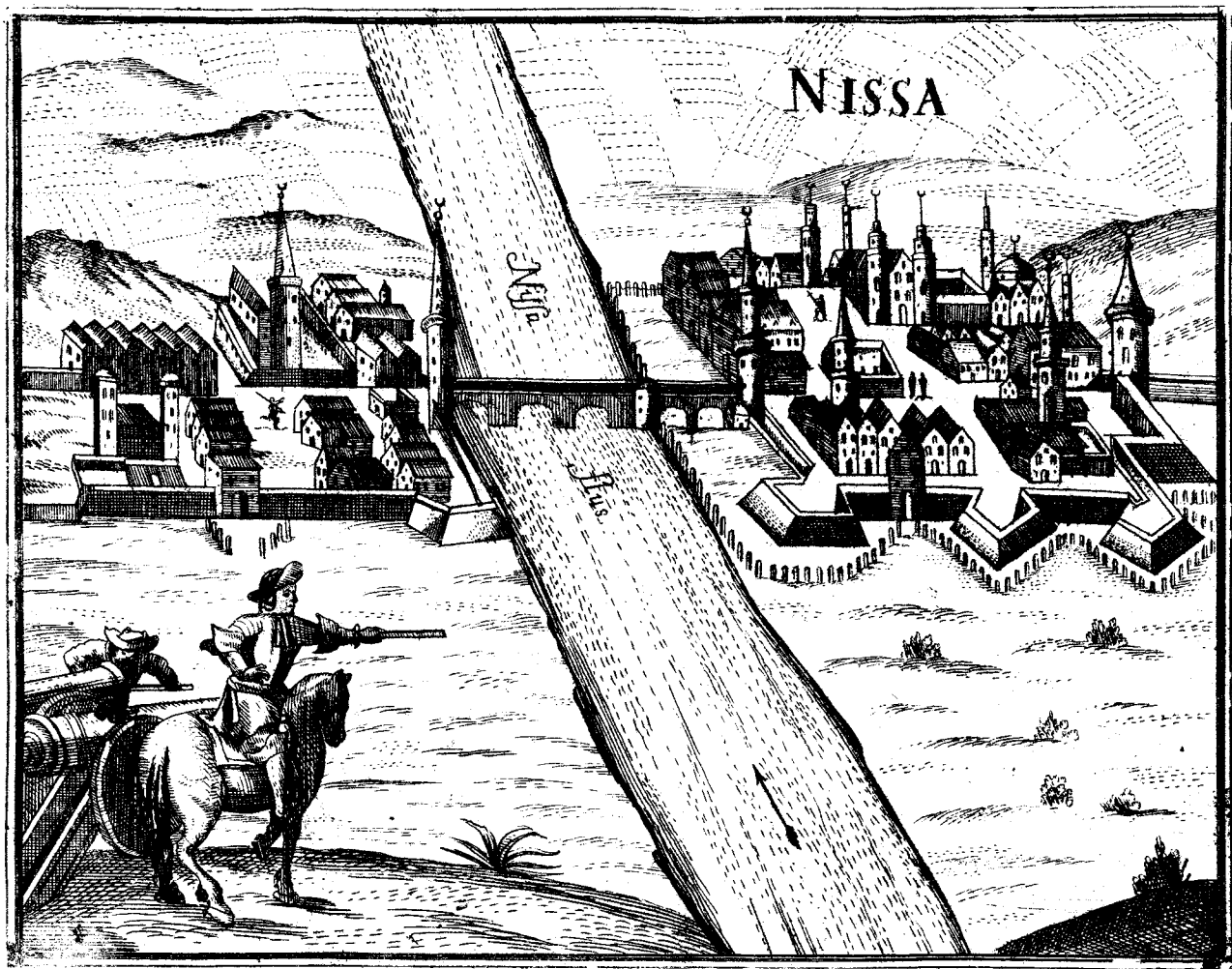
Никопољ. Опет један осредњи град
у изванредно лепој области, која делом

so durch groß Geld gelöst wurden. A. 1444. wurde diese Stadt von König Wladislaw hart belagert / konnte sie aber nicht gewinnen. An. 1598. hat der Weywod auß der Wallachi/ allhier etlich tausend Türken nidergemacht/ dieses aber ungeachtet / ist der Ort in Türckischen Händen geblieben. Vergangnen Jahr kam sie wider in der Christen Hand. Anjehro aber sollen laut der Novellen die Türken sich allhier starck versambeln / vorhabens Griechischweissenburg zu belagern / Gott wolle der Christen Waffen ferner gnädig segnen.

Nissa. Oder die Nisch/am Fluß Nissa/ ligt im Mittel zwischen obermeltem Sophia und Griechischweissenburg / von jedem derselben 25. teutscher Meilen in Servien/ in schöner Gegend/ ist ein Altväterische Stadt/ und schlecht gebauet / wie wol die alte Stadtmauren und verfallene Gebäw weisen / daß es vor diesem ein herrliche Stadt gewesen seye/ heut zu Tag aber hat sie keine Ringmaur. Dieses 1689 Jahr / hat Gott diesen Ort nach beschertem herrlichen Sieg / unter Prinz Endrias von Baden heroischer Anführung der Kayserlichen Armada / denen Christen widerum eingegeben:

додирује Дунав, а делом лежи на брежуљку. Овде је цара Жигмунда године 1396. поразио турски цар Бајазит. Тада је страдало много хришћана, а сам цар је једва умакао. У ропство је пало много властеле, а доста француских племића је заробљено и по наредби Турака сабљом посечено, осим херцога од Бургундије и појединаца ✱)11(✱ који су новцем били откупљени. Године 1444. град је дуго опседао пољски краљ Владислав, али није успео да га освоји. Године 1598. један влашки војвода побио је овде хиљаду Турака, али узалуд, град је остао у турским рукама. Прошле године допао је поново у хришћанске руке. Али, сада су се овде Турци опет сакупили у великом броју с намером да опседну Београд. Нека Бог хришћанима изнова благосиља оружје.

Ниш лежи на реци Нишави, између Софије и Београда, од сваког удаљен по 25 немачких миља. У лепој области Србије, старовековни град, ипак је лоше саграђен. Стари оронули бедеми и поруше-

ben; wie auch nachfolgendes bey Widin geschehen ist. Gott wolle der Christen Waffen ferner gnädig segnen.

Dieses Widin oder Bodona genannt/ ist ein Schloß und Marckfleck an den Gränzen der Bulgari/ bey 10. teutscher Meilen von Nissa/ zur rechten der Donaw gelegen/ ward bey Regierung Uladislai Königs in Hungarn und Böhmeib/ nach dem Jahr 1500. von den Hungarn eingenommen/ und wurden damahls die Christlichen Griechen in Hungarn gebracht und gesetzt/ zwischen Temeswar und Griechischweissenburg. Vergangenen Jahr aber kam sie wider in der Christen Hand.

Drehova. Ist auch ein Städtlein in der Bulgari/ welches An. 1595. als Fürst Sigismundus in Sibenburg/ von den Türcken abgefallen/ der Waywod oder Fürst in der Wallachy Michael/ mit Hülff der Hungarn/ so ihme von dem Sibenbürger/ unter ihrem Obersten/ Albrecht Quiral/ zugesandt worden/ außgeplündert.

Griechischweissenburg/ Alba Graca/ oder Belgrad obgedacht/ vor alters aber Saurinum genannt/ ist ein vornehme Gränzstadt/

не куле говоре да је некад био велелепан град, а данас нема ни кружне зидине. Ове 1689. године Бог је поклонио овом месту сјајну победу царске армаде под херојским вођством Лудвига Баденског, која је хришћане поново надахнула ☼)12(☼ до наредне победе код Видина. Нека Бог и надаље хришћанима благосиља оружје. Видин или Бононија је утврђен замак и варошица на граници Бугарске, удаљен десет немачких миља од Ниша, на десној обали Дунава. За време владе Владислава, краља Угарске и Чешке, после 1500. године град су преузели Мађари и предали грчким хришћанима из Угарске између Темишвара и Београда. Од прошле године поново је у рукама хришћана.

Оршава. Такође градић у Бугарској. Када се краљ Жигмунд из Ердеља одметнуо од Турака послат му је као појачање влашки војвода или кнез Михај. Уз помоћ Мађара под пуковником Албрехтом Квиралом, градић је том приликом био опљачкан.

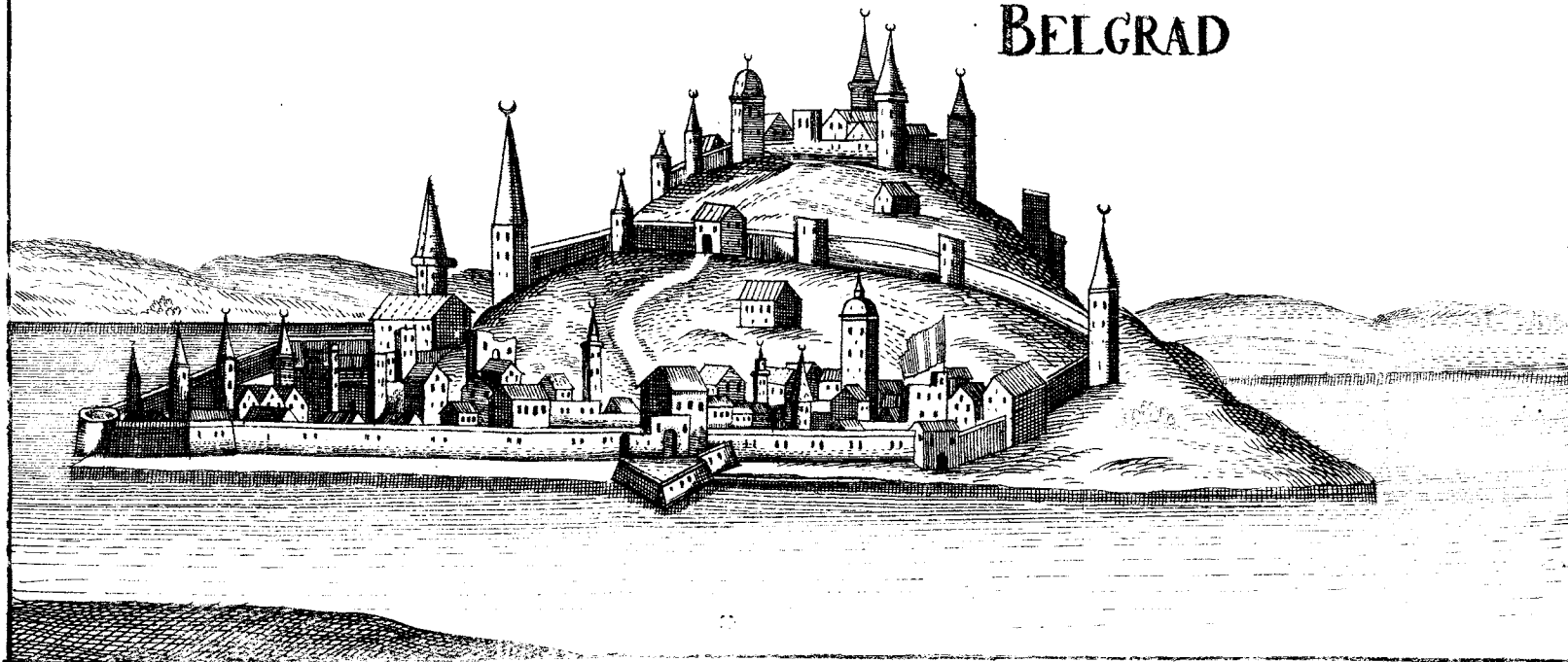
Stadt/ zwischen Servien und Hungarn/ dannhero auch / als ein Schlüssel deß Ungernlands / allzeit in besonderer Verwahrung und aussicht gehalten worden / ist zimlich groß/ deren ein Theil wie auch das Castell oder Schloß auff einer Höhe liget / auf der einen Seiten fließet die Donaw/ auf der andern aber die Sava vorbey. Es hat da ein schönes und wolerbarthes Kauffhans / mit herrlichen Gewölbten/ weiten Gängen/ darinn die Krämer feil haben/ so gang mit Bley bedeckt/ wie auch daß Schloß und die Moscheen. Viel Büffel Ochsen gibts hier. Dann es wird grosse Kauffmannschafft getriben / und finden sich allerhand Nationen Völcker allda / Namlich: Türcken/ Juden/ Griechen/ Armenier/ Raguser/ Kaiser/ Hungern/ Sibenbürger/ Italianer. Die Stadt ist mit denen Vorstädten weitläuff/ daß Schloß ligt auf einem hohen Berg / eines zimlichen Begriffs / mit guten starcken Mauren und Thürnen verwahret/ wird in das obere und untere abgetheilet!

An. 1443. machte sich vor disen Orth/ der Türck Amurath II. kundte aber nichts richten. An. 1456. nahm der Türck abermals ein

Грихишвајсенбург, Алба Грека или **Београд**, раније већ помињан, од старине познат као Таурунум, отмен је гранични град ✻)13(✻ између Србије и Угарске. Као кључ Угарске стално је био посебно чуван и под надзором. Прилично је велики. Својим већим делом, обухватајући тврђаву и замак, лежи на узвишици покрај које са једне стране протиче Дунав, а са друге Сава. У граду је лепа, добро уређена тржница са дивним сводовима, дугачким ходницима, сасвим покривена оловом, као и замак и џамије. Овде има доста волова и много се тргује. Ту живе разне нације: Турци, Јевреји, Грци, Јермени, Дубровчани, Срби, Угри, Ердељци, Италијани. Град са предграђима врло је простран. Замак лежи на високом брегу. Приличног је опсега, заштићен је jakim зидинама и кулама. Тврђава је подељена на горњи и доњи део.

Године 1443. пред градом се нашао Мурат II, али није успео да га освоји. Го-

BELGRAD

ein Belagerung vor / wurde aber von Johanne Hunniade dapper abgetrieben ; An. 1493. versuchte der Türck abermahl / sonderlich daß Schloß allhier durch Verrätheren / einzukommen / es gieng aber auch nicht an / und liesse Paulus Quinifius / der Oberste zu Temeswar / die Verräther lebendig braten / so die andere / so Wissenschaft davon hätten / fressen mußten. An. 1494. hat er abermals einen Versuch gethan / doch widerumb vergeblich. Als An. 1521. der Türck Solymann darvor käme / und ihm ein abgefallner vom Christenthum Anleitung gab die Festung zu untergraben / auch die Kaiser heimlich mit dem Feind von Uebergebung der Stadt tractirten : So hat er diese vortreffliche Festung / durch übergab / die er gleichwol nit gehalten / sondern die Besatzung niederhauen lassen / erobert. An. 1686. hat dieser Orth grossen Schaden durch das Hochgewitter / dahero entstandene Feuersbrunst erlitten / Da über die 400. Häuser in Aschen gelegt wurden / der Christen wohnung aber unversehrt geblieben sein.

Als nun der Türck diesen Orth 167. Jahr in gehabt / hatte Ost An. 1688. sie den:

дине 1456. Турци су поново предузели ✻)14(✻ опсаду, али их је Јанош Хуњади храбро отерао. Године 1493. Турци су покушали помоћу издаје да продру у Београдску тврђаву, али им то није успело. Павле Кињижи, врховни командант Темишвара, одмах је стигао у Београд и наредио да се издајници изузетно сурово казне. Године 1494. Турци су поново покушали, али узалуд. Када је 1521. године султан Сулејман дошао пред тврђаву, један хришћански отпадник му је дао упутство како да поткопа зидине, а и неки Срби су се кришом погодили са Турцима о предаји града. Султан Сулејман је ову сјајну тврђаву успео да освоји, постигавши претходно договор о предаји, кога се касније није држао, већ је наредио да се посада посече. Године 1686. град је претрпео огромну штету услед страшног невремена, које је изазвало и пожар. Тада је 400 кућа претворено у пепео, али су хришћанске куће остале нетакнуте.

denselben wider entzogen / und den Christen eingehändiget. Solymann I. gewann selbige / Solymann II. aber verlor sie wider.

Dem Großgünst. Leser zu lieb / wird der Verlauf hieby kurzlich angeführet.

Nach dem die Kayserlichen die Stadt Semendria mit Volck besetzt / hat man den 22. Augusti obgemelten Jahrs bey finsterner Nacht / auf der Donau / Schiffe und alle Nothwendigkeiten hinabgeführt / umb unterhalb Griechisch-Weissenburg auf der Donau eine Brücke zuschlagen / und ob schon diese Schiffe / unter Schießung der Stücken und Rußqueten auß dem Schloß / passirt / haben sie dennoch keinen einigen Schuß bekommen / und sein Ober- und unterhalb Griechisch-Weissenbnrg 3. Brücken über die Donau und Sam verfertigt worden / und dannenhero von allen Seiten die Fourage zu haben / und dem Feind in der Festung allen Succure zu Wasser zu verhindern.

Als die Belagerten solches gesehen / das ihnen starck von der Moschea / welche die Kayserliche gegen dem Graben erobert hatten / zugesetzt worden / lieffen sie eine Mine springen / so

Пошто су Турци овај град држали 167 година, Бог је одлучио да им га одузме 1688. године ✻)15(✻ и поново преда хришћанима. Сулејман I га је освојио, а Сулејман II га је изгубио.

Премилоством читаоцу за љубав овај догађај ћемо укратко препричати.

Пошто је царска војска заузела град Смедерево 22. августа поменуте године, по тамној ноћи Дунавом су допловили бродови и на њима све оно што је било потребно да се испод Београда постави мост на Дунаву. Иако је на ове бродове пуцано из топова и мушкета, ниједан хитац није погодио циљ. Испред горњег и доњег Београда убрзо су преко Саве и Дунава постављена чак три моста. Храна и пиће су пристизали са свих страна, док је непријатељу у тврђави онемогућено свако дотурање воде.

Када су опсађеници увидели да се царска војска опасно примиче, и то од џамије, коју су већ били заузели прешавши преко ровова, потпалили су једну ми-

so aber Niemand getödtet/ sonder allein etlich wenig verwundet hat. Difen Tag aber ist der Graf vñ Lingnevilla General Adjutant/in den Approchen getödtet worden. Den 23. dis/wurden 100. Dragoner commandirt/ um dem Feind das Außfallen desto beschwerlicher zumachen. So sein auch auß dFestung 2. gefangene Christen / und 4. Kayserliche Soldaten / mit der Flucht entkommen/durch welche man vernommen / das wenigstens 3000. streitbare Türcken in der Stadt weren/ und das die Minen/ an welchem der Feind lange Zeit gearbeitet von den Kayserlichen ruinirt worden seyen / auch die disseits hineingeworfene Bomben grossen Schaden gethan hebben: Under dessen thate der Bassa die Guarnison zur Gegenwehr immer anmahnen / mit Versicherung das er innerhalb wenig Tagen einen starcken Succurs bekommen würde.

Nachdeme nun den 24. dito die angelegte 3. Neue Batterien / die erste von 9. die zweite von 7. und dritte von 6. halben Carthaunen/woran 800. Mußquetirer gegen bezungenen Lohn und recompens gearbeitet/fertig worden/ hat darauf ieder mann Hand anlegen

ну, ✿)16(✿ али од тога нико није страдао, осим што је било неколико рањених. Тога дана је од одроњавања страдао генерал-ађутант гроф од Лингневиле. Дана 23. августа заповеђено је стотини драгона да онемогуће непријатељу излазак и јуриш из тврђаве. Тада су из утврђења побегла 2 хришћанска затвореника као и 4 царска војника. Од њих се сазнало да је бар 3.000 ратоборних Турака било у граду и да је лагум, на коме је непријатељ толико дуго радио, разорен од царске војске и да су тада бачене бомбе нанеле непријатељу велику штету. Такође се сазнало и да паша подстиче увек изнова гарнизон обећањем да ће за неколико дана стићи знатна појачања.

Пошто су 24. августа постављене 3 нове батерије, прва са 9, друга са 7 и трећа са 6 великих топова, које ће опслуживати 800 редова – за уговорену плату и накнаду, свако би се кладио ✿)17(✿ да ће та чињеница изазвати прави хаос међу

gen müssen daß solche überbracht / und in den Stand / darauß zu spihlen / gesetzt werden müßten/und weilen ebenfalls 2. Feuer-Mörser worunter 3. ieder zu 100. acht aber zu 60. Pfund wurffen an kamen / sein auch darzu die Kessel bereitet worden. Den 25. ist weiter nichts vorgangen / als daß die wachen hin und wider versterket wurden. Den 26. dito war mit anbrechendem Tag/mit dem Canoniren der Anfang gemacht / und zwar mit solchem Succes/ daß der zwischen unsern beeden Brechen gestandene Thurm niedergeworffen/ auch die ganze Seiten der Courtinen bey 300. Schritt/dergestalten ruiniret und niedergelegt/ daß weder von einigem Thurm/ Rondel/ oder von der Palanque / kein Canonschuß mehr heraus geschehen kunde. Den 27. hat man auß 7. Mörser Creuzweis Bomben eingeworffen/ die guten Effect gethan/ auch ist man mit den angefangenen Minen / zu beeden Seiten 13. Klaffter unter der Erden an die Mauren kommen. Den 28. hat der Feind eine Mine gesprengt / die aber 10. Schritt zu kurz kommen/ eine Bomben aber / so ein Sonnen Pulfer auf disseitiger Batteri angezündet / hat einen

В

nen

опседнутом турском посадом, поготово што су пристигла и 2 тешка топа као и 3 топа са пуњењем од по 100 и осам од по 60 фунти барута. Дана 25. августа ништа се значајно није догодило, осим што су страже ту и тамо биле ојачане. Дана 26. августа од ране зоре почело се са артиљеријском паљбом и то са следећим успехом: срушена је кула на коју су извршена два напада. Оштећена је и срушена читава страна средњег бедема, дужине 300 корачаја, тако да са те округле куле (ронделе) ниједно топовско ђуле више није могло да буде испаљено. Дана 27. августа уследила је унакрсна паљба седам тешких топова, што је дало добар резултат. Са ископаним тунелима доспело се тринаестхвати под земљу, са обе стране зидина. Дана 28. августа непријатељ је један подземни пролаз дигао у ваздух, али га је оштетио само у дужини од десет корачаја. Зато је једна бомба успела да запали тону барута на батерији са те стране, ✱)18(✱ једног је убила, а четворицу

nen tod geschlagen/ und 4. in etwas verbrant.
 Hierauf ist der Feind auf beiden Seiten auß-
 gefallen / und hat einen Hauptmann in einer
 Moscheen angetroffen/ deme aber ein Haupt-
 mann vom Starischen Regiment zu Hülff
 kommen/ daß der Feind mit grossem Verlust
 repoussirt worden. Den 30. sein Jhro Hoch-
 fürstl. Durchl. Herzog zu Lothringen im La-
 ger ankommen / und von Jhro Churfürstl.
 Durchl. in Bayern Beneventirt/ und zu Mit-
 tag gespeiset worden. Worauf biß auf den
 6. Sept. bey Tag und Nacht unaufhörlich/
 mit einwerffung der Bomben nnd Carcassen/
 wie auch Sprengung der verfertigten Minen/
 die Belagerte geängstiget wurden. Und nach-
 dem disseits/ disen Tag früh/ alle Anstalten/
 zum General Sturm gemacht / seind sie um
 6. Uhr darauf angelauffen / welchen Sturm
 Herr General von Schärffenberg commandi-
 rien sollen / der aber gleich / nach außgespro-
 chenen Losungs- Wörtern/ durch ein verlohre-
 ne Kugel tod niedergefallen / der Sturm ist
 dennoch für sich gangen / und hat biß 4. Uhr
 Nachmittag gewehret/ in welchem die Christen
 continuirlich im Feuer gestanden / sein sie doch
 endz

запалила. На то је непријатељ са обе стра-
 не извршио испад из тврђаве и сукобио
 се с једним капетаном у џамији. Међу-
 тим, овоме је притекао у помоћ капетан
 из друге регименте, тако да је непријатељ
 претрпео велике губитке. Дана 30. авгу-
 ста дошли су у логор Високо кнежевско
 достојанство херцог Лотариншки и кнез
 изборник Баварске. Они су лепо дочека-
 ни и ту су ручали. Потом су до 6. септем-
 бра и дан и ноћ непрестано избациване
 бомбе и картечи као и унапред припре-
 мљени експлозиви, што је у опседнутом
 граду изазивало велики страх. На дан 6.
 септембра у зору извршене су све при-
 преме за главни напад, који је уследио у
 шест часова ујутру. Јуришем је коман-
 довао генерал фон Штархемберг, који
 је, међутим, баш приликом извикевања
 уговорене лозинке за напад пао смртно
 погођен залуталим метком. Напад је и
 поред тога извршен и борбе су трајале до
 4 часа по подне. Том приликом хришћа-
 ни су без прекида били изложени не-

endlich mit der Hülff Gottes / dergestalt angelauften/daß sie die Breche überstigen/hinder selbiger aber noch einen Graben gefunden/über den sie doch auch glücklich kommen/ die Stadt erobert/ und alles darinn nidergemacht.

Die Türcken auß dem Schloß / so den ihrigen in der Stadt zu hülff kommen wollen/ lieffen wider zu ruck/ denen die Christen folgten. Das Gefecht continuirete beederseits mit grausamer Blutvergießung / biß endlich der Feind ganz desperat / das Gewehr von sich wurffe/ und um Verdon bath; Es wurd aber keinem das Leben geschendet/sondern alles ohne Unterschied/ Mann- und Weiblichen Geschlechts / und über 10000. Menschen nidergehauen/ ungeachtet die Weiber ihre köstliche Kleinodien zusammen gebunden / den Christen offerirt / und um Gnad gebetten. Worauf das blutige Gefecht sich geendet / und also die so hoch importirliche Festung Belgrad/widerum erobert worden. Gott wolle der Türcken wüthererey und Hochmuth ferner stürzen/ und Seinen Christen weiter in Gnaden beystehen.

Nun wollen wir von Griechischweissens
B 2 burg

пријатељској ватри, ✿)19(✿ да би ипак, најзад, уз Божју помоћ, прешли све препреке и освојили главни прокоп, преко кога су срећно ушли и освојили град и унутра све посекали.

Турци из тврђаве који су отишли у град да помогну својима бежали су опет назад, а хришћани су их следили. Битка је све време трајала без прекида и са обе стране проливено је много крви, док на крају непријатељ из очајања није почео да баца оружје и моли за милост. Међутим, никоме живот није био поштеђен, већ су сви, и мушкарци и жене, преко 10.000 људи, били посечени. Није било попуштања ни према женама, које су хришћанима нудиле своје драгоцености молећи за милост. Тако је окончана ова крвава битка и поново освојена изузетно важна тврђава Београд. Бог је тиме хтео да казни Турке за њихову окрутност и оholост, а своје хришћане и даље да држи у милости. Сада ћемо из Београда

burg / gerade dem Adriatischen Meer zu / in Albanien uns begeben / zum Golfo di Lodrin / so 30. teutscher Meilen von hier entlegen ;

Albanien / ist ein herrlich gut Land / mit Bergen angefüllet / hatte vor diesem etlich schöne Städte / welche aber heut zu Tag Ved und zerstöret ligen. Es findet sich hier die Venetianische Bestung Budua / liegend 4. Meilen von Castel Novo / gegen Morgen an der See.

Weiters 6. teutscher Meilen davon ligen auch am Meer / die Stadt Doloigno oder Dulcigno / wurde vor diesem Ulcinum genandt / ist zimlich Volckreich.

Von Dulcigno gegen Mitternacht widerum bey 6. teutscher Meilen ist anzutreffen / Scutari / ein vornehmer Orth / und zimlich Volckreich / ward von dem Türckischen Keiser Mahomet dem ander / mit grausamer Macht angegriffen / und wurden dazumahlen / so viel Pfeil darein geschossen / daß die Besatzung den ganzen Winter / solche an stadt des Holzes brauchen können. Ist An. 1492. mit dem ganzen Land dem Türcken in sein Gewalt kommen.

Ferner von Dulcigno / bey einer starcken Sage

✿)20(✿ да се упутимо ка Јадранском мору и после 30 немачких миља ћемо се наћи у Албанији у Дримском заливу.

Албанија је дивна блага земља са много брда. Раније је имала лепе градове који су сада опустели и разорени. Северно од Дримског залива се налази венецијанска тврђава **Будва**, која лежи 4 миље од тврђаве **Нови**, окренута истоком према мору.

Око шест немачких миља одатле лежи, такође на мору, град Долоињо или Дулчињо, раније назван Улцидум, прилично настањен.

Од Дулчиња према северу, опет после 6 немачких миља, стижемо у **Скадар**, отмено место и прилично настањено. Када је турски цар Мухамед II великом силом напао ово место, том приликом је на тврђаву упућено толико стрела да је посада потом током читаве зиме имала дрва за грејање. Године 1492. град је са читавом земљом пао под власт Турака. Даље од Улциња, после доброг дана

Tage-Reise / liget der obgedachte Golfo di Los-
drin/ von welchem weiters gegen Morgen sich
findet /

Durazo/so den Römern wol bekandt/
und von selbigen Dyrrachium genandt war;
Hier haben Cæsar und Pompejus ihr Lager
gehabt / ist heutigs Tags nur ein Dorff / mit
einer ruinirten Bestung.

Von Durazo bey 5. teutscher Meilen/
liget zu Land gegen Mitternacht/die Bestung
Troja / so des Helden Scanderbegs
Residenz gewesen/ wurd An. 1477. von dem
Türkischen Tyrannen / Jahr und Tag belag-
ert/und muste sich endlich ergeben.

Weiters bey 15. teutscher Meilen von
Durazo / ligt am Mund des Adriatischen
Meers gegen Taranto über / die Ruinen Aus-
lon/ oder

Valona/ so einen schönen Hafen hat/
aus welchem man gar leicht in Italien übers-
schiffen kan. Hier haben die Epirotische Kö-
nige / über die See wollen eine Brucken schla-
gen lassen/ die bisz nach Otranto gehen sollte/
so aber wegen des Meersungestümme unmög-
lich gewesen ist.

☼)21(☼ путовања, наилази се на поме-
нути Дримски залив, одакле се даље пре-
ма истоку налази **Драч**, место добро по-
знато Римљанима, који су га називали
Дирахијум. Овде су свој логор имали
Цезар и Помпеј. Данас је то обично село
са порушеном тврђавом.

Од Драча, на 5 немачких миља, у по-
крајини окренутој према северу, лежи
тврђава **Кроја**, резиденција хероја Скен-
дербега. Године 1477, после више дана и
година опсаде, пала је под власт турског
тиранина.

Око 15 немачких миља далеко од
Драча налазе се, на самим устима Јадран-
ског мора, преко пута Тарента, рушевине
градића Аулон.

Аулон или **Валона** има врло лепу лу-
ку, из које се лако може отпловити до Ита-
лије. Ту су епирски краљеви хтели преко
мора да саграде мост све до Отранта, што
се због морских непогода показало ипак
немогућим.

Hier endet sich das Adriatische Meer oder der Golfo di Venetia / und fänget sich an das Ionische Meer.

Auß Albanien komen wir nun in Epyrum. Dieses ist ein schmale und lange Landschaft / so vor Alters Molossa geheissen / um die Zeit aber wie Troja von dem Griechischen Fürsten zerstört worden / regierte ein König darinnen / der hieß Pyrrhus / von dem soll diß Land den Nahmen Epyrus / ererbet haben : Jetztiger Zeit heist es Arta. Dese Landschaft hat bey 70. vornehmer Städten gehabt / welche aber durch Paulum Aemilium den Römer alle zerstört worden / von dero Inwohnern er 50000 zu Slaven und leibeignen Knechten gemacht hat ; Heutigs Tags aber ist diß Land fast aller Städten und Höfflichkeiten beraubt.

Das Ceraulische Gebürg ligt vornen an derselbigen Landschaft / wenn man auß Dalmatien hinein zeucht / wird heutiges Tags das Cimmerisch Gebürg genandt / ist sehr hoch / un begeben sich oftmals grosse Ungewitter darinnen / darvor sich auch die Schiffeleut auf dem Meer fürchten / und entsetzen / doch seind unterschiedlich sichere Meerport / vnd andere Orth /
das

✿)22(✿ Овде се завршава Јадранско море или Венецијански залив и почиње Јонско море.

Из Албаније долазимо у Епир. То је узана и дугачка покрајина, од давнина називана Молосијом. У то време ову област су, као некада Троју, уништили грчки кнежеви, а земљом је владао краљ који се звао Пир, и по њему је земља добила име Епир. У садашње време зове се Арта. Покрајина је имала 70 отмених градова, које је, међутим, све разрушио Римљанин Емилије Паул. Од становништва одвео је 50.000 за робове и личну послугу. Данас су у овој земљи готово сви градови и имања опљачкани.

Кераунска планина лежи напред уз ову област када се из Далмације ступи овамо. Данас се ова планина зове Кераунија, врло је висока и на њој повремено завлада тако велико невреме од кога се чак и бродари на мору плаше, али се ту у близини ипак налазе и разне сигур-

daherum gelegen / dahin sie ihre Zuflucht nehmen / als: zu Panomis / Santiquaranta / Cassopo / und Butrino / um dieses ist das Land fast fruchtbar / allein daß es wenig bewohnt wird.

Es gibt auch einen feinen Meerbusen bey
Toron und Sibora / daselbsten der Fluß **Ache-**
ron seinen Innfluß in das Meer hat / mit sol-
 chem starcken Wasser / daß das gesalgene in
 demselbigen ganzen Hafen darvon süß wird/
 verhalben ihn **Strabo** den süßen Meerbusen
 nennet.

Es gehören noch zu diesem Land/ die Jo-
nische Innfulen/ als Corfu/ St. Maura/ Ces-
phalonia/ Zante; Zwischen Corfu und St.
Maura/ ist zu finden die Stadt

Nicopolis. Oder Prevenza / diſe empfieng den Nahmen vom Kayſer Auguſto / der ſie erbauet / nach dem er zur See den Anthonis um überwunden hatte.

Urta. Ist auch ein schöner Ort / und
ziemlich Goldreich / hat auf 8000. Inwohner /
und ist allhier sehens würdig die Haupt-Kirche
Annunciata / welche sehr groß ist / und so vil
Thüren und Fenster hat / als Tag im Jahr
seyn /

не луке и друга повољна места, **23** где ови могу да нађу уточиште, као што су: Касиопе, Бутринто... Око ових места земљиште је прилично плодно, иако мало настањено. Овде постоји и један пријатан, Амвракијски залив, где се река Ахеронт улива у море. Она је тако богата водом да слана вода у читавој луци постаје слатка. Због тога је Страбон назвао ово место слатки морски залив.

У ову покрајину спадају и Јонска острва Крф, Лефкада, Кефалонија и Закинтос. Између Крфа и Лефкаде налази се град **Никополис** или Превета. Добио је име од цара Октавијана Августа, који га је и саградио, пошто је крај тог места на мору победио Марка Антонија.

Арта. Такође лепо место и прилично насељено. Има до 8.000 становника. Овде је вредно видети саборну цркву, која је врло велика и има врата и прозора колико дана у години. ❀)24(❀ Почива на 200 мермерних стубова, саградио је грч-

seyn/ und ruhet auf 200. Marmor- Säulen/
wurde von dem Griechē Kayser Michael Com-
neno erbauet. Die Inwohner nehren sich wol/
und bauen vil Taback/ und haben vil Rauch-
werck/ so ihnen vil Nutzen bringet. Ist ein
Residens deß Erzbischoffs/ auch wohnete all-
hier König Pyhrrus. Es wurden disem Bi-
sthum unterschiedlich andere unterworffen; Als
Nagus / Banza / Aetos / Achelau / Angelo/
Castro/ Zapandi/ Mesalongi und Anatolico.
Seynd aber heutigs Tags alle schlechte und
geringe Ort.

Prevesa. Von Arta gegen Abend/ li-
get der Golfo di Prevesa/ am Mittelländischē
Meer / wie auch das Castell le Arta / um die
Einfahrt in disen Golfo/der zu grossen Kriegs-
Schiffen einen sehr bequemen Haven hat / zu
verwahren.

Gleich wie nun die Behauptung deß
hochwichtigen Orts S. Maura / durch die
Eroberung Prevesa/ um so vil könnte versichert
werden/ also hatte der Extra ordinari Provediz-
fore samte der Armee / dero Gedancken darauf
gewendet.

Und ob schon die Türcken solches gero-
chen/

ки цар Михаило Комнин. Становници
су добро снабдевени храном, гаје дуван
и имају доста крзна, што им доноси ко-
рист. Ту је и резиденција архиепископа.
Овде су били настањени сви краљеви
Епира. Овој архиепископији потчињена
су и многа данас лоша и мала места.

Превеза. Од Арте према западу ле-
жи Амвракијски залив на Средоземном
мору, као и тврђава Арта, која осигурава
улазак у овај залив, погодан као лука и за
велике ратне бродове.

Одржање врло важног острва Леф-
каде могло би много боље да се осигура
освајањем Превезе, што је недавно и
учинио са својом војском ванредни про-
видур, поглавар Далмације, чије мисли
су иначе биле од раније окренуте томе.
Турци су, изгледа, благовремено намири-
сали такве намере ☼)25(☼ и место Пре-
везу стога снабдели свим потребним
оружјем. У тврђаву су поставили врло
јаку посаду. Господин генерал, пошто

chen/ und den Ort mit aller Zugehör/ und einer sehr starcken Mannschafft besetzt gelassen hatten / so ließe doch der Herz General / nach deme die Schiff außgebessert / und mit aller Nothdurfft wider versehen worden / die Flotte nach der Landschafft Xenomero sich wenden/ um den Türcken alle Verdacht / daß der Anschlag auf Prevesa gerichtet sey/ zu benehmen.

Es wurden auch die Böcker ans Land gesetzt/darinnen vil Dörffer und etliche Städte in Brand gesteckt / 6. Galleen und etliche leichte Galleren/ wurden nach der Festung Gomenize gesendet/ um die Türcken zu bewegen/ auch einig Volck dahin zu schicken / welches auch der gestalt erfolget/ daß die um Prevesa sich befindliche Türkische Mannschafft/ dardurch nicht wenig geschwächt worden.

Es wurde derowegen der Ort Prevesa durch die Flotten bey dem Monschein zu Wasser belagert / und an etlichen Orten sich angestellet / als ob man außsteigen wolte/ welches auch an einem Ort Vatin genandt/ bewerckstelliget worden / damit daß die zu Land unter Hrn. General Strasolda anmarschierende Cavallerie und Fußvolck / zu welchem sich vil

je dobro naoružao brodove i snabdeo ih svim potrebama, naredio je da flota krene prema susednoj pokrajini ne bi li kod Турака отклонио сваку сумњу да је напад усмерен на Превезу.

Такође је покренута пешадија на копну, која је попалила многа села и неке градове. Великих 6 галија и остале мале галије послате су према оближњој тврђави да би Турке покренули да део пешадије пошаљу тамо, што је и учињено, али турска посада око Превезе тиме нимало није била ослабљена.

Затим је градић Превезу ноћу, при месечини, опсела флота која се поставила на одређена места као да планира искрцавање, што је и учињено на једном делу залива званом Ватин. Ово је учињено да би, управо на копно пристигла коњица и пешадија под генералом Стразолдом, међу којима је било и доста ✻)26(✻ Грка, могла што боље и ефикасније да нападне. Мада су Турци, чим су схватили ситуацију, кренули на нападаче с копна,

Griechen geschlagen hatten/um so vil besser sich conjungiren könten.

Obwolen nun die Türcken / so bald sie solches gewahr worden / auf die Außgestigne loß giengen / so mußten sie dannoch nach einem Gefecht von etlichen Stunden/die Flucht nehmen/ und dem Christlichen Heer das Feld überlassen/ welches dann so gleich den Ort besrennete / und in aller Eil die Bateria zu den Stücken und Mörsern verfertigte.

Die Besatzung war Anfangs so muthig/ daß sie auch den jenigen / so die Festung solte auffordern/ nicht einmal wolten anhören/ sondern auf ihn Feuer gaben/ sie wurden aber bald gedemüthiger; Dann nach dem man mit den Lauffgräben biß an den Graben kommen/ und die Minierer an die Mauern wolten ansetzen/ so ergaben sie sich dergestalten / daß nur 30. mit Gewehr und Bagage / die übrigen aber ganz leer solten außziehen / welches dann erfolget / und bestunde die Besatzung in lauter außerlesenenem Volck/ vil Christen: Slaven wurden auch allhier errettet / und fanden sich 50. grobe Stück und vil Kriegs: Munition/ und darunder 50. Centner Pulver/ ward also den

ипак су морали после битке од неколико часова да одступе и препусте бојно поље хришћанској војсци, која је одмах прешла на опседање града и журно поставила батерије с топовима и муницијом.

Посада се у почетку врло храбро борила, и није хтела да слуша оне од нападача који су захтевали да се тврђава преда, већ их је почастила ватром. Убрзо је, међутим, постала понизнија. Пошто се прокопима дошло до самих шанчева, и минери су већ хтели да руше зидине, Турци су се предали на тај начин што је само њих 30 утекло с пушкама и пртљагом, док су остали то учинили потпуно голоруки. На крају је из тврђаве изашло пробрано људство посаде, при том је спасено и много хришћана робова. Тада је преотето 50 тешких топова, много ратне муниције и уз то и 50 центнера од по 50 килограма барута. ✿)27(✿ Тако је Турцима отето ово јако разбојничко гнездо, које је покривало област од 60 италијанских миља плодне земље и многа села.

den Türcken abermals ein starckes Raub-Nest entzogen / dessen Gebiet auf 60. Italianische Meilen fruchtbaren Lands / vilen Dörffern sich erstrecket.

Es wurde aber an mehrer Bevestigung starck gearbeitet / um einen der vestesten Plätze der Enden darauß zu machen / weßhalb man die Vorstatt schleiffte / und nebst den Palisaden vil Gräben in vnd außershalb machte.

Der General Molino hielt sich entzwischen im Eingang deß Hellesponts / und verhinderte den Paß nach Constantinopel / wie er dann 2. mit Divers und Munition beladene Schiff hinweg nam.

Fünffzehen Türkische Galleren / hatten einZeitlang in der Insel Scio sich aufgehaltē / und waren nach Mitilene gesegelt ; Nach dem sie aber fünff Schiff von Tripoli / und eben so vil von Tunis erhalten / ließen sie sich in der See sehen / wolten auch ein Französich Schiff unfern Bolo anhalten / das septe sich aber tapffer zur Gegenwehr / und zwar so lang / biß daß Herr General Molino Zeit gehabt / gegen die Türcken anzufeglen / die sie auch biß in den Haven von Bolo verfolgten. Mit 10. Schiffen

Почеле су да се ојачавају многе тврђаве. Да би се што више утврдиле учвршћивани су спољни бедеми, а поред палисада су копани и додатни ровови и изнутра и споља.

Генерал Молино бранио је у то време улаз у Дарданеле и спречавао пролаз према Константинопољу држећи при том два брода пуна барута и муниције.

Петнаест турских галија задржало се извесно време на острву Хиос, да би затим одједрило за Лезбос. Пошто су појачани са пет бродова из Триполија и са исто толико из Туниса, Турци су кренули на отворено море и хтели су да задрже један француски брод недалеко од места Волос, али им је пружен храбар отпор и то толико дуго док генерал Молино није стигао да доједри до Турака и сатера их у луку Волос. Са десет бродова ✻)28(✻ он је затим одједрио за острво Хиос, тамо разорио једну кулу и острву увео ратни намет. Турске бродове је отерао, а три галије потопио.

fen seglete er darauf nach Scio / schoß einen Thurn allda über hauffen / und sagte das Eyland Adro in Contribution / thate auch den Türcken mit hinwegnehmung verschiedener Schifften und 3. Galleren / welche er in Grund schoß / mercklichen Abbruch.

Von leArta gegen Mitternacht / bey 10. teutscher Meilen / findet sich im Land Ahaja

Jannina. Ein schöne un grosse Stadt / welche sehr Volckreich / und von vilen vornehmen Griechischen Kauffleuten bewohnet wird.

Allhier residirt ein Erzbischoff / welcher über vier Bistümer zubefehlen hat. Ist in des Türcken Handen. Hierum wohnten vor disem die Arcanes / welche köstlich mit der Schleuder umzugehen wußten / und scheueten sich die Epirotter nicht / den Römern in die Haar zu kommen / und dise waren es / die am ersten die Elephanten in Italien und dise Völcker / biß sie dero Natur erkannten in grossen Schrecken brachten.

Von Jannina bey 12. teutscher Meilen Sud-Ostenwärts / liget auch in Ahaja /

Salona. Ein grosse berühmte Stadt / von Türcken und Griechen bewohnt / word vor
als

Од тврђаве Арта према северу, удаљена 10 немачких миља, налази се покрајина Ахаја.

Јањина је леп и велики град, веома настањен, многи отмени грчки трговци станују у њему. Овде је резиденција архиепископије, која влада над четири епископије. Град је у турским рукама. Пре њих овде су становали Ареани, који су лутали унаоколо и вешто баратали праћкама. Нису се плашили ни Епирота, а и Римљане су нападали. Они су први довели слонове у Италију и тако тим народима тамо задавали страх док се нису навикли на њих.

Око 12 немачких миља југоисточно од Јањине, такође у области Ахаја, лежи **Салона**. Велики, славни град, настањен Турцима и Грцима. ✻)29(✻ Од старине познат као Амфиса. Мухамеданци ту имају 7 џамија, а Грци 6 цркава и једног епископа, који је потчињен атинском архиепископу. Јевреји овде нису прого-

Alters Amphissa genandt; Die Mahometaner haben 7. Moscheen/ und die Griechen 6. Kirchen und einen Bischoff/ welcher unter des Erz-Bischoffs von Athen Vortmässigkeit ist/ die Juden aber/ werden hie nicht gelitten Die Haupt-Kirche der Christen wird Pannagia Leontaricodis genandt. Es ist aber nichts sonderlichs daran zu sehen/ als ein Römischer Adler. Etliche der Geographen meynen/ diese Stadt sey der Alten Delphis/ allein irren sie/ dann so vil Hr. Spon auß einer alten Inscription abgemercket/ so ist selbe Amphissa.

Disen Namen entlehnet sie von der Amphissa/ einer Tochter des Macarei/ und Encklin des Aeoli/ mit welcher Apollo Buhlschafft trieb. Von denen Türcken und Griechen/ wird sie heutigs Tags Salona genant. Strabo gedendet von Amphissa/ als einer zu seiner Zeit verwüsteten Stadt. Hergegen Pausanias/ der mehr dann hundert Jahr nach ihm lebete/ ihre Tempel und vornemste Antiquitäten beschreibet/ daher zu muhtmassen stehet/ sie müsse widerum aufgebauet worden seyn. Das aufgerichtete Grabmahl der Nymphen Amphissa/ und folgendes des Andremons und

њени. Саборна хришћанска црква названа је Панагија Леонтаридис. На њој се ништа посебно не може видети осим ознаке римског орла. Поједини географи сматрају да овај град представља старе Делфе, али они се варају, путописац Спон је утврдио да је тај град раније био само Амфиса.

Ово име град је добио по Амфиси, ћерки Макара и унуци Еола, са којом је Аполон водио љубав. Град су касније Турци и Грци прозвали Салона. Још Страбон помиње Амфису као град који је у његово време био разорен. Насупрот њему, Паусанија, који је живео више од сто година касније, описује раскошне храмове и отмене антиквитете, тако да се из тога мора закључити да је град изнова изграђен. Постављени споменици нимфи Амфиси, као и Андремону и ☼)30(☼ његовој жени, представљају највредније украсе.

У тврђави, где су сада Турци, на највишем брежуљку, око кога лежи град,

seines Weibs / war eine der vornehmsten Zierden.

In der Bestung/welche nirgends anders als wo anjeto der Türcken ihrige stehet / seyn konte: Nämlich auf dem höchsten Hügel oben/ um welchen die Stadt herum liget / schauet man einen Minervens Tempel/ nebenst ihrem Bildnus von Glockenspeiß/daß etlicher vorgeben nach/auß der Trojanischen Beute/mit dahin gebracht wurde. Pausanias aber hält es vor ein Werck des Samienischen Theodori/ dessen Vatter Theoteles ware / der die Kunst das Metall zu gießen zu erst gelehret / weilien sie sehr alt scheint/und von zimlich grober Gestalt ware / und also zu solcher Zeit gemacht wurde/ da die Bildgießerey ihre Anfang nam.

Gegen Osten zu Amphissa / rinnet ein Bach mit welchem man die Oliv- Bäume in der Ebene befeuchtet/ nach dem nemlichen um die Bäume Gruben gemacht/und das Wasser so dann dorthin geleitet wurde. Die Inwohner nennen ihn Potamo Salonitico/das ist der Fluß Salonæ.

Archova/ Ist heutiges Tags ein Dorff/ 2. in 300. Famillen / ligt an dem Parnasso/ wird

види се Минервин храм. Поред храма се налази њена скулптура направљена од туча, вероватно пренетог овде још раније, из времена тројанске пљачке. Историчар Паусанија, међутим, сматра да је то дело Теодора са Сама, Телекловог сина, који је први савладао вештину ливења метала, јер кип делује врло старо и прилично је грубе израде, како се у то време радило када је ливење кипова било на самом почетку.

Источно од Амфисе протиче поток, који у долини натапа маслинова стабла. Око њих су ископани ровови кроз које се пропушта вода. Становници га називају Потамо Салонитико. То је заправо река Салоника.

Антирио. Данас у том селу живи 300 породица. Оно се налази уз планину Парнас. ✿)31(✿ Насељено је Грцима и Албанцима који под субашом уживају сву религијску слободу. Недалеко одавде налази се Манастир свети Лука, који је један од најуређенијих у читавој Грчкој.

wird von den Griechen und Albanensern bewohnt/welche unter einem Subbaschi ihre Religions Freyheit genießen / und ligt von hier nicht fern das Kloster St. Lucá/ welches eines der besten ist in ganz Griechenland.

Livadia. Ist heut zu Tag ein feiner Ort/ der zimlich Volkreich ist/und seine Nahrung suchet durch Würkung wolliner Zeugen/ wie auch Korn und Weinbau. Die Religion ist frey/ und seynd ohne die Türckische Moscheen/ hier 5. Griechische Kirchen/ und seynd auch etlich wenig Juden vorhanden/ wird auch durch Subbaschi regiert. Nicht fern von hier hat gelegen die Stadt Copa/ wovor man an heute das um und um mit Wasser umflossene Dörff Topaglia halt/ daß es gibt allhier einen See/ welcher von dem zerschmolzenen Schnee und Regenwetter / sich dermassen oft ergießet daß er einmahl 200. Dörffer unter Wasser setze. Er köndte wol Jährlich zu gewisser Zeit füglich abgeleitet werden/ warvon ihn die Natur/nicht mit einem Auslauf von 5. Wasser - Gängen unter dem nechsten Berg in den Euripum/zwischen Megroponte und Talanda / wodurch das Wasser in den Laconischen See sich verliethet/ und

Левадија. Данас пријатно место, прилично добро настањено. Становници се баве израдом производа од вуне, а гаје и пшеницу и винову лозу. Слободно исповедају своју религију, нема ниједне турске џамије. Ту је 5 грчких цркава. Има нешто мало Јевреја. Свима је поглавар субаша. Недалеко одавде налази се град **Орхоменус**, испред кога је село Топаглија, окружено водом. Ту је и језеро Копаида од истопљеног снега и од киша које овде често падају, тако да се једном приликом под водом нашло 200 околних села. У одређено доба године вода се одлива природним путем кроз 5 подземних ходника испод оближњег брда да би се изгубила у Лаконском језеру, ✿)32(✿ а на другој страни брда одлива се у море. На 5 немачких миља од Амфисе или Салоне долази се према југу у град **Лепант**, на обали истоименог залива. Раније се звао Нафпактос. Простире се око једног малог брда које подсећа на главу

und auf der andern Seiten deß Bergs / in das Meer führete.

Fürters bey 5. teutscher Meilen von Amphissa oder Salona / kommet man gegen Mittag / zu der Stadt

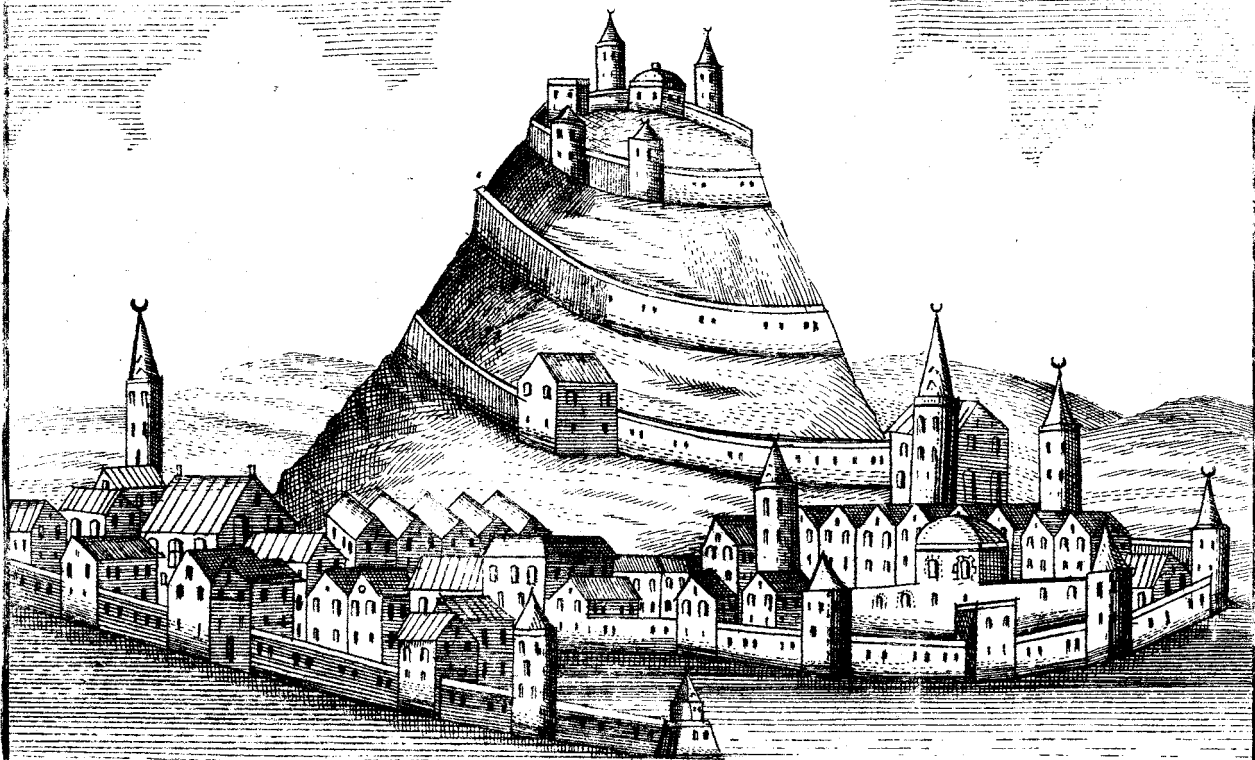
Lepanto. Am Golfo di Lepanto / in alten Zeiten Naupactus genant. Dese Stadt ist rings um einen kleinen Berg / so einem Zuckerhut ähnlich etbauet / auf dessen Gipffeln das Schloß steht / so ein starcke Besetzung ist / dann ehe man hinanf gelangt / muß man durch 4. oder 5. Mauren / welche den Berg umgeben. Die Stadt wird von dem Meer bestrichen / die Venetianer haben sie erbauet. Der Haven ist klein / und mit eisenen Ketten umzogen / und mit der Stadt eingefangen. An. 1497. gieng sie verlohren / und kam in Türckischen Gewalt. Die Stadt ist zimlich Volckreich / dero Inwohner meistens Griechen seyn / doch haben die Türcken hier 6. oder 7. Moscheen / die Griechen aber haben 2. Kirchen in den Vor-Städten / und die Juden 3. Synagogen. Nunmehr habens die Türcken verlassen / und ist in Venetianischen Händen.

Golz

шећера на чијем врху је замак, заправо моћна тврђава. Да би се човек горе попео, мора да пређе преко четири или пет зидина које окружују брдо. Град допире до мора и сазидали су га Венецијанци. Лука је мала, ограђена гвозденим ланцима, и окружена градом. Године 1497. град је доспео под турску власт. Прилично је насељен, становници су већином Грци, ипак Турци овде имају шест или седам џамија, а Грци само две цркве у предграђу. Јевреји имају три синагоге. Сада су га Турци напустили и налази се у венецијанским рукама.

☀)33(☀ Лепантски морски рукавац или Лепантски залив биће детаљније описан у следећем спису о покрајини Мореји. Протеже се од запада према истоку, дужином од 22 а ширином 5 немачких миља. Повезан је са Јонским морем теснацем ширине пола сата веслања. На обе стране залива се налазе тврђаве и замкови Ромелије и Мореје као предстраже.

LEPANTO

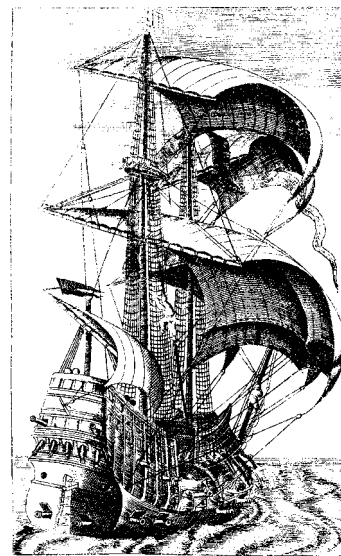

Der Lepantische Meerbusen oder Golfo di Lapanto wird in Folgendem Tractätel Morea genannt beschrieben.

Golfo di Lapanto. Oder Sinus Corinthiacus / erstreckt sich nach der Länge von Abend gegen Morgen / auf 22. teutscher Meilen / die breite aber / bey 5. Hängt sich an das Ionische Meer / da es eine Enge gibe / die nur ein halbe Stund breit ist / da zu beeden Seiten Bestungen oder Schloßer stehen / als Verhüter / so genannt werden Schloßer von Nomelia und Morea / oder

Patros. Ist ein alt verfallene Stadt / ligend auf einem zimlich hohen Berg / an dem höchsten Ort der Stadt / hat es eine Bestung und etliche Moscheen. Christen und Juden werden hier auch gefunden. Der Inwohner Handlung / ist mit Seiden / Honig / Wachs und Woll. Das Land ist hier trefflich fruchtbar / von allerhand Früchten / die nur zu wünschen / sonderlich die schönsten Citronen und Pomeranzen. Gleichfals wird hier ein Cypressen-Baum gefunden / welcher wol der Gröste in der Welt ist. Sein Stamm hat
 E 18. Schuh

Патрас. Стар, ороуо град, лежи на прилично високом брду. На највишем месту су тврђава и неколико џамија. У граду има хришћана и Јевреја. Становништво се бави трговином свиле, меда, воска и вуне. Земља је ванредно плодна. Успева воће које се само пожелети може, најлепши су лимун и поморанце. Ту се налази и стабло чемпреса, највеће на све-

18. Schuh in die Kunde / und breitet seine Aeste auf 20. Schuh auß / und stehen um ihn her noch andere 12. Cypressen Baum / welche auch zimlicher Größe seyn / die Luft aber / ist hier nicht zum gesundensten.

Durch diß Land gehet das Groß Gebürg. Thermopilas / Dessen höchste Spitze genennet wird Callidromus / am Ende dessen gegen Occident / liget der hohe Berg

Oeta. Er wird in der Höhe mit scharffen und gebogenen Schroffen oder Felsen überzogen / und ist dabey ein enger Weg / durch den man gehen muß / so man von dem Meer in Thessalien reisen will / wird solches Thal Thermopilas genennt / das ist : Pforten der warmen Wasser / so daselbst gefunden werden.

Ben 3. teutscher Meilen vom Golfo di Lepanto / oder Sinu Corinthiaco / und 13. von Corintho / liget die Stadt

Delfos. Davon melden die Scribenten / daß sie sey gelegen an dem Berg Parnasso / gegen Mittag / auf einem felsichten Boden / und mit Felsen umgeben / auf halber des Bergs

ту. Његово стабло има опсег од 18 стопа, ✿)34(✿ гране су раширене до 20 стопа, а око њега стоји још 12 других стабала чемпреса приличне величине, међутим, овде ваздух ипак није најздравији.

Копном се протеже велика планина Термопили, чији се највиши врх назива Калидромус, на чијем крају према западу је друго високо брдо Оета. Планина која се састоји од оштрих врхова, повијених стрмина и стења. Преко ње води узан пут, којим човек мора да прође, ако хоће са мора да путује у Тесалију. Тај кланац се назива Термопили. То је станиште топле воде која је ту пронађена.

Три немачке миље од Лепантског залива и 13 од Коринта налази се град Делфи. О њему пишу списатељи да лежи на брду Парнасу према југу и то на тлу од чврстог камена, окруженог стењем. На половини брда ✿)35(✿ или стеновитог виса штрчи велика повијена стена, а са мале заравни на њој у брдо води кривудава пећина. Овде је подигнут леп

Berges oder Felsen Höche strecket sich herauß
ein grosser gebogner Fels/ auf welchem ein klei-
ner ebener Platz/ von deme in den Berg hinein
ein krumme Höhle / auf, solche sey gebaut ge-
wesen/ dem Abgott Apollo zu Ehren/ ein schö-
ner Tempel / zu angedeuter Höhle herauß/
gieng ein kühler Luft / wann nun herzu ver-
ordnete Priester und Jungfrauen/ von solcher
angeblasen wurden/ weißsagten sie von denen
Dingen/ davon sie gefragt wurden. Dage-
ro ein grosser Zulauff von Völcern entstan-
den / und kam also ein unsägliches Schas da-
hin/ so der Stadt mercklichen Nutzen bracht.

Xerxes / als er die Griechen bekriegte/
wolte auch disen Tempel berauben/ es fielen ab-
ber zwey stück Felsen herunder/ und erschlugen
vil Völk / dardurch die andere abgeschreckt
wurden.

Hernach folget am Lepantischen Golfo
2. teutscher Meilen von Corintho gegen Mit-
ternacht/ die Stadt und Vestung

Megara. Auf einem hohen Berg/ in
fruchtbarer Gegend/ war die Geburts- Stadt
Euclidis/ heut zu Tag ein geringer Ort/ nur
von Christen bewohnt/ welche/ wegen der zum
E 2 öff

храм у част бога Аполона. Из помену-
те пећине струји свеж ваздух и када се
њиме надишу унапред одређени свеште-
ници и девице, онда предсказују разне
ствари за које су упитани. Због тога на
овом месту настаје велики прилив знати-
жељних људи и на тај начин се сакупља
велико благо од чега и град има знатне
користи.

Када је Ксеркс победио Грке, хтео је
да опљачка овај храм, али су се стровалиле
две огромне стене и побиле многе њего-
ве људе, тако да су остали у страху по-
бегли.

Даље у Лепантском заливу, 2 немач-
ке миље од Коринта према северу лежи
град и тврђава **Мегара**. На високом брду
у плодном пределу налази се град – род-
но место Еуклида. Данас је мала варош
настањена само хришћанима. Ови због
✻)36(✻ честих напада гусара живе увек
у великом страху и отуд њихов муко-
трпан живот. Баве се пољопривредом,
али су заправо врло сиромашни.

öfftern anfallenden Seerauber / inder in großer Gefahr leben / und dannenhero ein mühsames Leben haben / nehmen sich vom Feldbau / und bringen sich armseelig fort.

Weiters von hier 7. teutscher Meilen gegen Morgen / findet sich etwa 1. Meilen vom Meer und dem Golfo Salanio / die wohlberufene Stadt oder Provinz

Athen. So die Haupt-Stadt ist des Landes Achaia / wird heut zu Tag Setines genannt; Ihr Urheber war vor diesem ein trefflich und herrliche Stadt / und das Aug des ganzen Griechen-Lands / sehr mächtig zu Wasser und Land / wie sie dan nunglaubliche Thaten / durch ihre Kriegs-Helden verrichtet / versiel aber zu letzt / und wurde von dem Sylla erstmals ganz zerstört; Nachdem bekam sie unterschiedliche Herren / und letztlich unter die Türckische Gewalt / dann Mahomet der andere / belagerte und eroberte sie An. 1455.

Heutigs Tags ist ein schlechter Ort / welcher mit einem Schloß oder Citadell versehen / so auf einem jähen Felsen gebauet / und mit starken Wercken befestiget / und begreiff die Stadt bey 12000. Schrift im Umkreis /
wors

Даље одавде, 7 немачких миља према истоку и око 3 миље од мора и Саламинског залива, налази се у свету славни град и провинција **Атина**, главни град покрајине Ахаје. Данас је називају Сетинес. Некада је на овом месту био сјајан, величанствен град, центар читаве Грчке земље, моћан и на мору и на копну. Остварио је са својим ратницима невероватна дела, али је напoкон ипак пропao. Први пут га је сасвим разрушио римљанин Сула. Затим је имао различите господаре и на крају је потпао под турску власт. Мехмед II га је опседао и освојио године 1455. године.

Данас је то ружно место са утврђеним замком или цитаделом јаких зидова на стрмој стени. Читав град у опсегу има 12.000 корачаја. ✻)37(✻ Има сталну добру посаду. Куће су лоше саграђене. Постоје различите цркве у којима Грци исповедају своју веру. Град је прилично настањен, броји око девет хиљада становника од којих три четвртине

worinn stetigs ein gute Besatzung gehalten wird; Die Häuser seynd schlecht gebauet/ und hat es unterschiedliche Kirchen / darinnen die Griechen ihren Gottesdienst verrichten/ und ist die Stadt zimlich Volkreich/dann es sollen bey 9000. Inwohner allhier seyn / darunder drey Viertel Griechischer Religion/ die übrige aber Türcken/die Juden werden nicht gelitten: Sonst seynd in der Stadt hin und wider vil Antiquitäten zu finden / auch stattliche Moscheen oder Türkische Kirchen; Die Lateinische Christen haben auch ihren Gottesdienst/ und die Capuciner in dem Fanari von Demosthenis. Die Handelschafft ist nicht sonders groß/ das beste bestehet in Del/ dessen etliche Schiff/ Jährlich beladen werden/und dann von Leder/ Seiffen und Seiden. Der gemeinen Ess- und Trinken / gibt es einen guten Ueberfluß / und seynd auch die Fisch in sehr wolfeilem Preiß. Das Getränck ist köstlich/dan man bauet hier herrlichen Wein/ welcher aber nach dem Wech riechet / weil die Aethienser die Geschirz bringen. Das Land ist bißhero durch einen Bassa regiert worden / welcher noch unterschiedliche Beamte unter sich hat / so von der Land-
E 3
schafft

припада грчкој религији. Остали су Турци. Јевреји такође слободно исповедају своју веру. Иначе, у граду се ту и тамо могу наћи многе старе грађевине. Ту су и лепе џамије или турске цркве. И католички хришћани обављају своју божју службу, капуцинери, рецимо, у Демостеновом светионику. Трговина није нарочито развијена. Највише се тргује уљем, којим су бродови преко целе године натоварени. Поред тога углавном се тргује кожом, сапуном и свилом. Разних прехрамбених производа има у великим количинама, а нарочито повољно може да се купи риба. Пића су благог укуса, праве се одлична вина, која, међутим, миришу на бачве од иловаче, јер се Атињани баве доста грнчаријом. Земљом је до сада управљао паша, а под њим су били разни службеници, ☼)38(☼ који су имали добре приходе. Однедавно градом и покрајином управљају Венецијанци. Лука се зове **Порто Леоне**. Назив *Лавља лука* добила је по фигури лава од

schaft gute Einkünften haben. Vergangen aber/ haben diese Stadt und Land/ die Venetianer wider einbekommen. Der Haven wird genennet

Porto Leone. Der Löwen Haven / sothane Benennung von einem Marmorsteinernen Löwen / so in der Höhe von 10. Schuhen an desselben Ufer/ zu sehen kommt/ übernommen. Wird von den heutigen Griechen **Porto Braco** / von dem Cicerone und Strabone/ **Piræus Portus** / sonst auch **Athenarus Portus** genandt/und machet sich vorstellig an dem Mitternächtigen Gestad des Seebusens.

Der Eingang dieses Havens ist sehr eng/ dann nur 2. Gallerien zugleich darein lauffen können/ doch hat der inwendige Raum/ einen gar guten Grund; Das größte Gewerb/ so in diesem Haven getrieben wird/ ist die Ladung einer besondern Ziegenwoll. Themistocles hat diesen Haven mit der Stadt Athen vereinigt.

Man kan noch einige Antiquitäten wahrnehmen/unter denen der nach Ionischer Bauart angeführte Tempel / den anjese die Türken zu einem Magazin des all dorten beygelegten Pulvers / gemacht haben. Desgleichen

мермера висине 10 стопа, која може да се види на самој обали. Данашњи Грци луку зову Порто Брако, Цицерон и Страбон називали су је Пиреус Портус као и Атинска лука. Она се налази на северној страни морског залива.

Улаз у луку је врло узан, само две галије могу истовремено кроз њега да прођу, али је зато унутрашњи простор врло велик. Највећи промет у овој луци има посебна врста козје вуне. Још Темистокле је ову луку повезао са градом Атином. Ту могу да се запазе још неке старе знамените грађевине, међу којима и храм у јонском стилу, који су до сада Турци користили као магацин за барут. ✿)39(✿ И данас је оружарница смештена у стару грађевину дорског стила. Оружје је изложено и чува се као на каквој правој изложби. Ту је и Минервин храм у дорском стилу, који је недавно Мехмед II хтео да претвори у џамију.

Демостенов светионик сада је дом капучинера. Осмоугаона мермерна Кула

chen Encyrgi Zeughauß/ nach Dorischer Ordnung außgefertiget/ in welchem heutiges Tages das Gewehr/ als in einer Kistkammer beygelegt/ und verwahrlich aufbehalten wird. Weiters der Minervin Tempel nach Dorischer Bavaret/ so anjesho dem Mahomet ein Moscheen geben muß.

Demostenis Lanterna/ darinn jesho die Capuciner Hauß halten. Der achteckichte Wind Thurn/ so von Andronico Ceresste entworffen/ und deß Vitruvii Architectur einverseleibet ist. Deß Thesei Tempel. Die Grundstelle deß Areopagi etc.

Die Griechen seynd in der Kleidung von den Türcken unterschieden/ tragen enge schwarze Kleider.

Von Athen fürters bey 8. teutscher Meilen/ liget gegen Mitternacht/ gerade Negro Ponte über die Stadt

These. Von den Türcken genandt Theseva/ war vor Jahren ein vornehmer und hochberühmter Ort/ welcher ehedessen unter seinem Anführer Epaminonda/ grosse Thaten gethan; Dese Stadt ligt hoch/ und begreiffet ein gute teutsche Meil im Umkreiß/ hat 2. Türckische

ветрова рађена је по нацрту Андроника из Кира, а привукла је велику пажњу и чувеног архитекте Витрувија. Тезејев храм. Средишно место је ипак Ареопаг.

Грци се по одевању разликују од Турака, носе уску црну одећу.

Око 8 немачких миља од Атине према северу у правцу острва Еубеје стиже се до града под именом **Теба**. Турци га зову Тива. Раније је био отмен и славан град, који је под својим вођом Епаминондом остварио велика дела. Град лежи на висини и обухвата у опсегу добру немачку миљу, има 2 турске ✻)40(✻ џамије и много грчких цркава, а број становника се цени на 4.000 душа.

Тесалија. Ова мала покрајина налази се између Македоније, Епира и Атике. Названа је по јуначном младићу Тесалу. Окружена је високим брдима и стенама, о којима песници певају да су их цинови састављали и преко њих јуришали на небо.

Äische Moscheen/und vil Griechische Kirchen/
und wird die Anzahl der Inwohner auf 4000.
Seelen geschätzt. Das Ländlein

Thessalien. Ligt zwischen Macedo-
nien/ Epiro und Attica/ hat den Namen von
dem streitbaren Jüngling Thessalio / ist mit
hohen Bergen und Felsen umgeben/ davon die
Poeten gedichtet / daß die Risen solche zusam-
men getragen / und den Himmel darauf zu
stürmen. Wurde vor diesem durch die Tyrann-
nen regiert/ unter welchem Johann de Pheres
wol bekandt war. Es geschihet daß die grosse
Regen oftmals herfür stössen grosse Men-
schen-Bein / die nicht vil kleiner seyn / dann
jetzt ein gerader Mensch ist / darauß zu sehen/
daß vor Zeiten grosse Risen hier gewohnet ha-
ben. In diesem Ländel Thessalien zu Larissa/
Ist der berühmte Held Achilles geboren.

Armira. Aber ist berühmt / wegen ih-
res Bischoffs Heliodoris : Dieser hatte ein Hi-
stori geschriben/ von dem Theagine und Cha-
riclea/als aber solches von den andern Bischof-
fen übel angenommen ward / wolte er lieber
sein Bistum verlassen/ als solches Buch wider-
ruffen.

Воло

Покрајином су владали разни тира-
ни од којих је познат Јован од Фере. У по-
крајини често може да се види траг ве-
ликог људског стопала, од обичних људи,
траг који није ништа мањи од трагова
великих ђинова који су пре много време-
на настањивали овај крај. У земљи Теса-
лији је град **Лариса**, где је рођен славни
јунак Ахил.

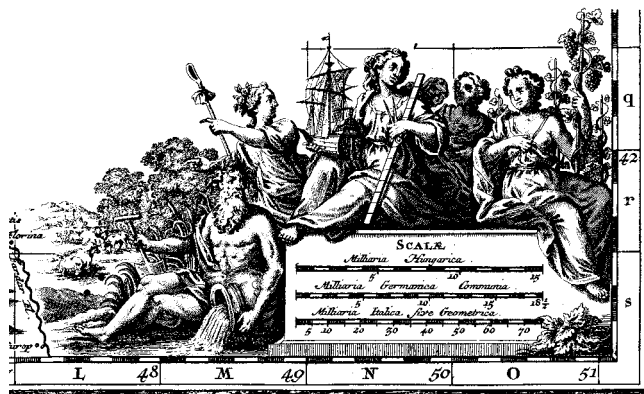
Армира је, међутим, позната и по
свом епископу Хелиодорису, он је напи-
сао повест о личностима Теагине и Кар-
ихлеје, коју су рђаво прихватили оста-
ли епископи. Потом је радије напустио
епархију него што је хтео да се одрекне
књиге.

✻)41(✻ **Воло.** Град на граници
тесалијске покрајине Магнезије, близу
Егејског мора, код Волоског залива. Ме-
сто и тврђава Воло, са високим старин-
ским зидинама има пространу и сигур-
ну луку. Овде су Турци за ратне потребе
имали велико складиште двопека и ре-

Volo. An den Grängen Mangnes
siens / liget nahe am Egischen Meer beynt
Golfo di Volo / der Platz und Bestung Vo-
lo / mit hohen / nach alter Manier aufgeführ-
ten Mauren / hat einen geraumen und gesi-
cherten Haven. Hiehero hatten die Türcken
zu Handhabung des Kriegs / mit andern
Kriegs-Breitschafften / ein sehr grosse Not-
turfft von Zwenbäck / und trefflichen Vorrath
von Meel / auß denen beyligenden fruchtba-
ren Provinzien / zusamen gebracht. Als sol-
ches der Ventionische General Morosini er-
fahren / hat er An. 1655. nach dem er Egena
bezwungen / den Schluß gefasset / disen Platz
zubewaltigen / und zu Grund zu richten / dar-
nach dem Feind die Bequemlichkeit zu entneh-
men und seine Miliz mit solchem Vorrath zu
versorgen. Ist also auf disen Orth los gegan-
gen / und hat sich dem Gestad genehret / und
nach dem der Obrist Brito / mit einiger Miliz
ans Land getretten / hat er den Angriff an der
einen Seiten mit einer Petarden / von der an-
dern aber / mit angeworffenen Leittern beschlei-
niget / die Inwohner nahmen die Flucht. Der
Bassa als Commendant / und ein Aga / haben
bey

Es

зерве брашна сакупљеног из оближњих
плодних провинција. Када је за то чуо
венецијански генерал Морозини, пошто
је 1655. покорио Егину, донео је одлуку
да освоји ово место и поруши га, не би
ли непријатељу ускратио могућност да
своју војску снабдева из ових резерви.
Када је стигао у овај крај и приближио се
обали, а пошто је његов пуковник Брити
са делом војске већ ступио на копно, он

beyde/zu einem Winkel deß Marckts-Platzes/
so in gestalt eines mittelmäßigen Castels / ge-
schlossen war/ ihr Zuflucht genommen ; Als sie
aber wolbedächflich überlegt/daß bey ermang-
lenden nothwendigen Mitteln/ sie auf anmaße-
sende Defension/ in Augenscheinliche Gefahr/
gerathen müßten / haben sie sich auch davon
gemacht; Nachdem nun dises Absehen/ einen
so gloriwürdigen Außschlag genommen / hat
der Morosini befohlen / daß man den Zwey-
bact / so über 4. Millionen Pfund gewogen/
mit anderer Kriegs-Munition und 27. Ca-
noneu/ einladen/ und die übrigen Magzinen/
Häuser/ Moscheen in Brand stecken solle. Als
dises geschehen/ ließ er auch die Mauren durch
das grobe Geschütz darnider fällen. Nun
kommen wir zu dem hohen Berg

Olympus. Von dem die Poeten vil
geschrieben haben / ligend drey Tagreiß von
der Stadt Salonica/dessen Höhe zu den Wol-
cken steigt / davon Solinus schreibt : Daß
kein Wind/ Schnee/ noch Regen/ auf dessen
Spitzen sich finden/ so etwas in Sand geschri-
ben werde / sehe man solches übers Jahr noch
unversehrt / zu oberst dises Berges/ stund ein
Al-

је убрзао напад на једној страни петар-
дама, а на другој је већ почео да набацује
лествице на градске зидине. Становници
су се дали у бекство. Паша као командант
и један ага, ✻)42(✻ који су се претход-
но склонили у осредње утврђење, такође
су се потом дали у бекство. Одлучили су
се на то кад су схватили да су остали без
могућности да се одупру. Изложени тре-
нутној опасности, морали су да одступе.
Пошто се генералова намера завршила
победоносно, Морозини је наредио да се
двопек, који је тежио преко 4 милиона
фунти, са ратном муницијом и 27 топова,
натовари на бродове, а преостали мага-
цини, куће и џамије спале. Кад је то учи-
нио, наредио је да се паљбом из великих
топова разруше зидине тврђаве.

Сада стижемо до високе планине под
именом Олимп. О њој су песници много
писали. Три дана хода је потребно да се
до ње стигне од града Солуна. Врх јој до-
сеже облаке о чему Солон пише: „Прича
се да на његовом врху нема ни ветра, ни

Altar/ dem Jupiter oder Jovi gewidmet. Es schreiben etliche / daß diser Berg zehen Roß- Läuſſ hoch sey/ und weit über Wolcken gehe.

Thessalonich. Salonica oder Salonichi/ ligt gegen Norden am Solanischen Golfo/am Egeischen Meer hangende/bey 60. teutscher Meilen von Corinthe/ und ungefehr so weit von Constantinopel/auf die 100. Meilen von Venedig / ist die Haupt- Stadt des Königreichs Macedoniens / so vor Zeiten Mächtig gewesen / heut zu Tag ist sie noch Groß/ unter Türckischem Gebiet/ bewohnt von Christen/Türcken und Juden. Am Meer hats ein Schloß und raumlischen Haven / und gegen Nidergang / den Groß-Fluß Bardar ; Die Maurē seynd nach altem Gebrauch rings um mit vilen Thürnen bevestiget / der Umfang erstreckt sich auf ein teutsche Meil. Es seynd zur Stadt Sicherheit 3. Bestungen erbauet / deren die kleinste / mit 20. Canonen besetzt ist/steht bey der Anländung der Schiffe / von der Stadt-Maur in etwas abgelegen / die andern zwey/ stehen bey den Maurspitzen nach dem Meer hin/ deren jede mit 40. Stücken groben Geschützes beleget ist. An Sei-

снега, ни кише, а годинама на његовом врху стоји неоштећен храм ☼)43(☼ посвећен Јупитеру.“ Понеки пишу да је ова планина висока десет коњских тркачких стаза и да далеко превазилази облаке.

Солун. Град Салоника или Салоники се налази на северу Солунског залива на Егејском мору, око шездесет немачких миља удаљен од Коринта и отприлике исто толико од Константинопоља. Од Венеције је удаљен око 100 немачких миља главни град краљевине Македоније. Раније врло моћан, данас је још увек велики град, али под турском влашћу. Настањен је хришћанима, Турцима и Јеврејима. На мору има замак и пространу луку. Према западу је велика река Вардар. Старинске зидине су унаоколо ојачане многим кулама. Опсег града износи немачку миљу. За обезбеђење града изграђене су још 3 тврђаве од којих она најмања има 20 топова. Град се налази непосредно уз пристаниште за бродове, мало удаљен од градских зидина. Друге две тврђаве се

Seiten deß Landes aber/ hat sie die Bestung/
welche der zu den sibem Thürnen zuConstantis
nopel stehende/ gleichet/ die stehet auf einer
Höhe/ und commandirt die ganze Stadt. Un-
ter diser Bestung/ stehet ein grosse Menge
Häuser/ so einen grossen/ mit einer andern
Maur umgebenen Flecken darstellen/ der sich
mit der Stadt vereinbart. Die Burger seynd
in grosser Zahl/ die Wohnungen so meistens
auf der Ebene ligen/ seyn wegen Vilhe t der
Juden/ eng/ haben kleine unsaubere Gassen.
Grosse Handelschafft wird hier mit Seiden/
Woll/ allerhand Sorten Leder/ War/ Pul-
ver/ Getreid/ Baumwolle und Eisen/ getrieben.
Die vornemste Aempter werden von Juden ver-
waltet/denen auch die Zubereitung deß Luchs/
darein die Janitscharen bekleidet werden/ zu-
geignet ist/ dabey ihnen doch der Türck den
Tribut nicht erläßet/ als dessen man nun sol-
chen zu denen Speisen deß Wercks anzuwen-
den benöthiget ist. 58. Moscheen werden ge-
zehlet/ unter denen sich die Kirch S. Demetrii
befindet/ die einen dreyfachen/ mit sehr herzis-
chen Säulen unterstützten Raum hat. Das
hin sie auch die/ von dem Kayser Justiniano
er-

налазе на ивицама зидина према мору,
од којих свака поседује 40 тешких топо-
ва. Са ✻)44(✻ стране копна налази се и
тврђава која са својих седам кула подсе-
ћа на ону у Константинопољу. Она сто-
ји на узвишици и доминира целим гра-
дом. Испод ове тврђаве је мноштво ку-
ћа, које чине засебну велику варошицу,
окружену другим зидинама и повезану
са остатком града. Грађана има много,
куће су углавном у равници, и због мно-
штва Јевреја су веома тескобне и нала-
зе се у малим, прљавим улицама. Овде се
производи и тргује на велико свилом, ву-
ном, свакојаком врстом кожне робе, ба-
рутом, житарицама, памуком и гвожђем.
Најотменијим службама управљају Је-
вреји. Ту спада и производња платна на-
мењена облачењу јаничара. Овим произ-
вођачима Турци не опраштају данак већ
само допуштају да могу да га надокнаде
издавањем хране посади у тврђавама. У
граду се може избројати 58 џамија. Ту се
налази и црква посвећена светом Дими-

erbaute S. Sophien Kirch beziehet. Aufser disen befinden sich auch 30. Griechische Kirchen/ und 36. grosse Synagogen/ohne die übrigen Kleinere. Das Regiment führet ein allda gefessener Mula / so ein bey der Porten vilgeltender Minister.

Anno 1180. als Andronicus/ des Isaci Sohn / den Griechischen Thron besessen / ist diser Ort von Wilhelm dem König in Sicilien/ gewonnen worden: Als aber solcher der natürlichen Herrschafft widerum zu Theil worden / hat der Constantinopolitanische Kayser Andronicus Palæologus / Thessalonich der Venetianischen Republic An. 1413. um sich dero Gewogenheit und Beystand zu versichern/ außgehändiget. Aber es seynd nicht gar 8. Jahr verlossen / daß der Türck die Eroberung bewerkstelliget / als ihm die Entfernung der Haupt-Stadt Venedig/ die Italianische Gefährlichkeiten / und des Plazes damahliger schlechter Zustand/ den Sig um so vil mehr befördert hatten.

Fünff teutscher Meilen von Thessalonich/ gegen Mittag/ liget die Stadt. Pella Alexandri Magni Geburts-Stadt/ und zwischen

трију, која обухвата тробродну основу и подупрта је врло лепим стубовима. У Солуну се налази и Црква свете Софије коју је подигао цар Јустинијан. ✱)45(✱ Осим ових ту је и 30 других грчких цркава и 36 великих синагога, не рачунајући оне мале. Војском управља постављени мула, он је на Порти угледан министар.

Када је 1180. године Андроник, Исаков син, запосео грчки престо, ово место је препуштено Вилијему II, краљу Сицилије. Али, када је град поново припао природним владарима, византијски цар Манолло II Палеолог га је 1413. године уступио Венецијанској Републици да би осигурао њену наклоност и помоћ. Али није прошло ни осам година и Турци су освојили Солун. Њиховој победи је припомогла удаљеност главног града Венеције, опасна ситуација у самој Италији, као и тадашње слабо стање одбране града.

Пет немачких миља од Солуна према југу налази се град Пела, родни град Александра Великог. ✱)46(✱ Између ова два

sehen disen beeden / die Stadt Aedeſſa/ So
deß Alexandri Magni Patters Philippi Reſi-
denz war / der auch allhier ermordet worden.
Bey diſer Stadt ward die groſſe Schlacht ge-
halten / in welcher Caſſius und Brutus ge-
ſchlagen wurden. So iſt auch zu ſehen das
groſſe Gebürg Athos oder

Monte Santo. Allwo ſich in Kld-
ſtern ein groſſe Menge Griechiſcher Mönchen
aufhalten/ ſo man Colojeri nennet / von wel-
chen diſer Zeit die Türcken 40000. Realen
Contribution erpreſt; So ſagt man/ daß di-
ſer Berg ſo hoch ſey daß er ſeinen Schatten biß
in die Inſul Lemnos werffe/ die doch über Meer
bey 30. teutſcher Meilen entlegen/ und könne
man diſes Gebürg/ von dem Berg Ida ſehen/
der doch unfern Troja / noch bey 20. teutſcher
Meilen / fürter gegen Morgen von gedachter
Inſul Lemnos entlegen iſt / auff deſſen Höhe/
es ſo Wind ſtill/ daß was in Sand geſchriben/
übers Jahr noch geſehen wird; Ferres führe-
te das Meer um diſen Berg/ daß er vom Land
geſchiden iſt/ dabey das Meer ſo ungeſtümmt/
daß von dem Heer deß Königs Darij eins-
mahls 300. Schiff untergiengen/ und mehr
dann

града налази се **Едеса**, где је отац Алек-
сандра Великог, Филип, имао резиденци-
ју (у којој је био убијен). Код овог града
одиграла се велика битка у којој су Каси-
је и Брут били поражени.

У близини се налази велика планина
Атос или Света Гора. Овде се свуда задр-
жава мноштво грчких калуђера. Нази-
вају их колојери. Од њих у данашње вре-
ме Турци узимају данак од 40.000 реала.
Кажу да је ова планина толико висока да
баца своју сенку чак до острва Лемнос,
које је преко мора од Солуна удаљено 30
немачких миља. Атос се може видети и са
брда Иде, које се налази недалеко од **Тро-**
је, што лежи још 20 немачких миља пре-
ма истоку од поменутог острва Лемнос.
На врху Иде је толико мирно и без ветра,
да се записи на песку могу видети још го-
динама после свог настанка.

Ксеркс је прокопао канал испред овог
брда тако да га је одвојио од копна. Зато је
море једном тако побеснело да је на том
месту војска краља Дарија са 300 бродова

dann 20000. Mann ertrunken / vil wurden von den Meers- Wellen an die Felsen geschlagen/etlich wurden ans Gestad getriben / und die so lebendig an den Berg kommen/ seyn von den wilden Thieren zerrissen worden.

Macedonia. Das alte Königreich/ ist vor Zeiten Emathia genennet worden/ von dem König Ematho / und ist erstlich gar ein klein Königreich gewesen/ hernach aber hat es trefflich zugenommen; Zu erst haben sie vil Krieg mit den Iliren und Traciern / brachten under sich ganz Griechenland/ Capodocien.

Die Stadt Thebe nahm den König Philippum zum Fürsten an/er brachte nachgehend Athen durch Verrätheren in sein Gewalt/ nahm auch die Stadt Larissam ein / und eroberte ganz Thessalien und das Königreich Epyrum. Was sein Sohn Alexander Magnus inner 12. Jahren außgericht / findet man weitläuff beschriben in dem Curtio. Der obgemeldte grosse Fluß Echdorus oder Bardar/ entspringet 15. teutscher Meilen von Thessalonich/gegen Abend auß dem See Balbe.

Nie:

ужасно настрадала: ✻)47(✻ 20.000 људи се подавило, многи су нашли смрт дошавши до обале, пошто су их таласи бацили на стене, а и оне који су живи стигли до планине, растргле су дивље звери. **Македонија.** Старо краљевство, раније називано Ематија, по краљу Аминти. Најпре је било мањег обима, да би се затим многоструко увећало. Македонци су најпре водили борбе са Илирима и Трачанима да би затим освојили читаву Грчку земљу и Кападокију.

Град **Теба** је прихватио краља Филипа за свог кнеза, а он је касније издајом преузео власт и над Атином, затим је узео и град Ларису, запосео читаву Тесалију и краљевство Епир. Шта је све његов син Александар Велики, у оквиру само два-наест година постигао, може се наћи опширно написано код Куртија.

Горе поменута велика река Ахиос или Вардар извире 15 немачких миља од града Солуна према западу из језера Вруток.

Niemit nun beschliessen wir dises / und
bringen nechstens der Peloponesum oder
das Königlische Inn- Landt
Moream.

Der Curiose Leser/ gehabe sich wol.

Е N D Е.

Тиме завршавамо овај спис и
најављујемо следећи о
Пелопонезу или краљевини унутар
копна Мореји.

Радозналом читаоцу свако добро!

К Р А Ј

ОБЈАШЊЕЊА УЗ СТАРИЈЕ ГЕОГРАФСКЕ НАЗИВЕ, ПОЈМОВЕ И ИМЕНА ЛИЧНОСТИ

Алба Грка (Alba Graeca), један од назива за Београд.

Албанија (Albania, Albanitia, Arbanitia), за време аустро-турских ратова 1683–1699 данашња територија Албаније је била у саставу Турске и подељена на више санџака.

Александар III Велики, македонски краљ (336–323 пре н. е.), син Филипа II и Олимпијаде, ћерке епирског краља, Аристотелов ученик. Освојио велико Персијско царство и са војском стигао до Индије.

Алмирос (Almyros), град у области Магнезија, подигнут у близини античке луке Алос.

Аминта I, један од првих историји познатих македонских краљева, који у време грчко-персијских ратова признаје власт Персијанаца.

Амфиса, управно место и главни град префектуре Фокида у централној Грчкој. Од XIII века до 1833. назив града је Салона. Византијски цар Јустинијан 530. године оснива епископију са седиштем у Амфиси. После успостављања Латинског царства, на

месту разрушеног града Крсташи подижу утврђење Салона. Турци освајају читаво подручје 1394. године.

Амфиса, легенду о Амфиси непознати писац наше књиге преноси дословно из десете књиге Паусанијевог дела *Ойис Хеладе* (38).

Анадолија, грчки назив за област у југозападној Азији која одговара азијском делу данашње Турске. Назив Мала Азија, уобичајен у српском језику, потиче од латинског назива *Asia Minor*.

Андремон, митски оснивач грчког града Амфисе.

Андроник I Комнин, последњи византијски цар из породице Комнина (1183–1185). Рођен је око 1120. као син севастократора Исака, сина Алексија I Комнина. Запамћен по разуданом животу и суровој владавини, губи Солун због неспремности свог рођака, Давида Комнина за одбрану од норманског краља Сицилије Вилијема II.

Андроник из Кира (Andronicus Cyrrhestes), старогрчки астроном, живео на прелазу из II у I век пре н. ере.

Антиох или **Антиохус Сотер**, историји непознат краљ Македоније.

Види: **Брен**, келтски вођа...

Антирио, градић и лука у подножју Парнаса, између Амфисе и Левадије. У античко време *Archova*.

Арголида, покрајина у североисточном делу Пелопонеза.

Ареани, историји непознат народ, насељен у Епиру.

Ареопаг, веће у античкој Грчкој, названо по брду посвећеном богу Аресу, на коме је заседало. Ово веће је надгледало све државне послове и чувало атинске законе.

Армира, река на крајњем југозападу данашње Бугарске. На њеним обалама је пронађено археолошко налазиште, *Вила Армира* из I века, која сведочи о истоименом насељу из античког периода. У непосредној близини се налази град Ивајловград, који се помиње као средиште византијске епархије у IX и X веку. Армира се налази у некадашњој Тракији, а не у Тесалији.

Арта, град у североисточном делу Грчке. После крсташке окупације Цариграда (1204) и већег дела Византије, у Арти се јавља самостална власт, позната као Епирска деспотовина. Први владар је био Михаило I Анђео. Пред крај XIII века поново улази у састав Византије. Из византијског периода су сачувани многи споменици. У XVIII веку градом су владали Млечани (1717–1797), а потом Турци.

Архипелаго (Archipelague), италијански и шпански назив за Егејско море.

Атина, главни град Грчке, у античко време град-држава. Турци су је освојили 1458. године.

Атос, планина и полуострво на најисточнијем од три „прста“ полуострва Халкидики на северу Грчке. Седиште је двадесет православних манастира и само је монасима дозвољено да живе на полуострву Света гора (Hagion Oros). Висина планине Атос је 2.033 метра.

Аугзбург (нем. *Augsburg*), град на југозападу Немачке. Данашњи назив потиче од имена римског насеља *Augusta Vindelicorum*. Слободан царски град постаје 1276. године и, захваљујући повољном положају на трговинским путевима према Италији, постаје центар области. Права религијских мањина у царским градовима су била заштићена од средине XVI века, али *Едикт о рескрипцији* цара Фердинанда II Хабзбуршког (1629) градску власт уступа искључиво католицима. Ово стање је трајало три године, до тренутка када је шведски краљ Густав Адолф заузео Аугзбург без отпора. Католичка армија потом опседа град (1634–35), при чему хиљаде људи умире од глади и хладноће. Ови трагични верски сукоби међу хришћанима битно су допринели смањењу значаја Аугзбурга као трговачког центра.

За наше земље је важна чињеница да је управо из овог града за потребе велике аугзбуршке трговачке куће Фугер пошао агент Ханс Дерншвам са задатком да проучи и опише привредне прилике у Турској (1555). У Аугзбургу је 1690. године штампана и наша књига, један од ретких „водича“ кроз земље насељене православним народима.

Аулон, антички назив за Валону.

Аустро-турски ратови. По свом карактеру се могу груписати у три раздобља: време турске надмоћи, када је Сулејман II Величанствени у четири наврата нападао Аустрију (1529–1566) и освојио већи део Мађарске и Славоније; доба слабљења Турске војне силе (1567–1683), када је њена превласт сузбијена у ратовима 1593–1606 и 1663–1664 и коначно, период после турског пораза код Беча 1683. године, када је у ратовима 1683–1699. Турска била принуђена да се повуче из Мађарске, Трансилваније, Хрватске, Славоније и Далмације. Процес опадања турске империје наставља се и у каснијим ратовима 1716–1718; 1737–1739. и 1788–1791, које је Аустрија водила у савезу са Млетачком Републиком, односно Русијом. Биланс сто три године дуге ратне историје (1688–1791) за Београд ће значити шест прелазака из руке у руку. У том периоду, Аустрија ће подстицати устанке Срба и користити их за своје ратне циљеве, обећавајући им бољи живот у заједници европских народа. У тренуци-

ма повлачења из Србије, препуштала је становништво суровим турским одмаздама (1690. *Велика сеоба Срба*, 1739. *Београдски мир* и 1791. *Свиштовски мир*).

Ахаја (Achaia), област на северозападу Пелопонеза. У римско доба назив за читаву Грчку као римску провинцију.

Ахеронт, река у Грчкој, улива се у Јонско море. У грчкој митологији, једна од седам река подземног света.

Ахил, према грчкој митологији син краља Пелеја и богиње Тетиде, јунак Хомерове *Илијаде*.

Ахиос, антички назив за реку Вардар.

Бајазит I, турски султан (1389–1403). Престо преузима после погибије свог оца Мурата I на Косову пољу. Покорио је Бугарску и Тесалију, код Никопоља поразио западноевропске витезове под вођством краља Жигмунда (види **Никопоље**).

Беглербег, врховни војни и цивилни заповедник веће области или покрајине која се састојала од више санџака. Паша вишег ранга.

Београд, опсаде града **1440**, **1521**. и **1688**. године.

Мурат II, турски султан (1421–1444 и 1446–1451), опседао је неуспешно Београд **1440**. а не 1443. године.

Симболична слика старог Београда. Олуја у природи предказује борбу кроз коју је морао проћи Београд пре свог коначног ослобођења.

У Дневнику султановој похода на Београд 1521. године и за „пребеге“ и за команданте Београда увек се користи назив „неверник“, тако да се из те званичне хронике не може закључити да ли су издајници били Угри или Срби. Угарски извештаји предају Београда увек везују за „шизматике“ Србе и за њих имају само речи презира, док су они сами, тј. Угри, неустрашиви и доследни браниоци Тврђаве. У стварности, угарски краљ је за исход догађаја кривио београдског бана Ференца Хедерварија, који је у пресудном тренутку, због неисплаћених рачуна око издржавања посаде, напустио град. Срби из Београда су после предаје града депортовани у Турску, а угарски браниоци су пуштени кућама.

После низа пораза у Аустро-турском рату (1683–99), део турске војске се пребацио 1688. године на десну страну обале Саве и Дунава. Јеген Осман-паша себе проглашава за војног заповедника, збацивши Хасан-пашу. Аустријска војска под командом баварског изборног кнеза Максимијана II Емануела стиже у Земун 6. августа. Већ следеће ноћи српски шајкаши су пребацили две хиљаде војника на десну обалу Саве код Остружнице, формиран је ужи мостобран, који је два пута нападнут 8. августа, али аустријска војска са сталним појачањима успева да га одбрани. Јеген-паша се повлачи у Смедерево, пошто је претходно опљачкао хришћанско становништво и спалио бе-

оградски доњи град. Београдска тврђава је опседнута 11. августа са јужне стране. Мост код Остружнице је скинут и постављен преко Аде Циганлије, а 22/23. августа је изграђен и мост преко Дунава. Напади на тврђаву појачали су се од 28. августа и текли су у пет јуришних колона. Најјачи напад се одиграо 6. септембра, рањени су Максимилијан II Емануел и принц Еуген Савојски, али је Београд освојен и поново опљачкан, овога пута настрадале су турске породице.

Беотија, покрајина у средњој Грчкој, у античко доба савез беотских градова Платеје, Орхомена, Танагре и Тебе има важну историјску улогу.

Битинија, античка област у северозападном делу Мале Азије.

Брен, келтски вођа, извршио самоубиство после неуспеле опсаде Делфа у III веку пре н. е. Победама над Трачанима и Трибалима, Келти се шире ка југу Балканског полуострва. Дарданци покушавају да нађу савезника у македонском владару, међутим, Птоломеј Кераун (син египатског краља Птоломеја I Сотера), који је убиством свог претходника управо ступио на македонски престо, презриво одбија њихову понуду, да би убрзо и сам погинуо 279. године у силовитом сукобу са Келтима који ће прегазити Македонију и зауставити се тек у средњој Грчкој.

Описано лукавство (историји непознатог) македонског краља Антиохуса Сотера не одговара чињеницама. Такође, када помиње земље које је Брен покорио, аутор наше књиге напоредо помиње римске провинције и савремене државе – као да су постојале истовремено: Илирију, Панонију, Хрватску, Аустрију и Мађарску. „Опustoшене испосничке ћелије Термопила“ такође не постоје (вероватно се мисли на Метеоре).

Брут, Марко Јуније Брут (Marcus Iunius Brutus), римски војсковођа. Упркос Цезаровој наклоности, који га је тестаментом назначио за свог наследника, учествовао је у његовом убиству бранећи своја републиканска уверења.

Будва (Butua), град и лука Црногорског приморја. Половином IV века пре Христа се помиње као насеље у коме живе грчки колонисти. У саставу је Римске империје од 168. године пре Христа, доцније лука Византије, затим српске државе, па посед зетских и босанских великаша. У време издавања наше књиге, под влашћу Млетачке Републике.

Бутринто (Butrotum), град у Епиру.

Валона (Aulon), град и лука у јужној Албанији. Под античким именом Аулон, први је помиње Птоломеј. После поделе римског царства припада византијској теми Драч, краће време је у саставу Епирске деспотовине и немањћке Србије, а од 1417. до 1912. године је турска лука.

Вардар, антички назив Ахиос. Извире из јаког крашког врела Вруток, испод јужних огранака Шарпланине, утиче у Егејско море око двадесет осам километара од Солуна.

Венецијанска Република

Види: **Млетачка Република**

Венецијански залив, назив за Јадранско море.

Венецијанско-турски ратови

Види: **Млетачко-турски ратови**

Видин (*Dunonija*, *Вопониа*), град у Бугарској, настао као келтско насеље *Dunonija*, потом римско утврђење *Вопониа*. За Видин су водили борбе Бугари, Византинци, Мађари и Срби. У XIII и XIV веку престоница је Видинске Бугарске. Од кнеза Шишмана освојио га је српски краљ Милутин 1286. године. Мађарски вазал Иван Страцимир је 1371. у Видину формирао самосталну бугарску феудалну државу. Турци су заузели град 1396. и формирали санџак, који је постао њихова полазна база за упаде у Србију, Влашку и Угарску.

Византија, Византијско царство, настало померањем тежишта Римске империје на Исток, спајањем хеленистичке културе и хришћанске религије са римском државном формом. Назив Византија потиче из доцнијег времена (из 1557. године), сами „Византинци“ га нису познавали, себе су називали Римљанима-Ромејима, а своју земљу Римско царство (*Vasileia Romaion*). Временом, у култури и језику се све више испољава хеленизација.

Вилијам II Сицилијански, краљ норманске династије Отвил (1166–1189) која је у XII веку владала краљевством уједињене Сицилије, Малте и Јужне Италије.

Витрувије, Марко Витрувије Полио (Marcus Vitruvius Pollio), римски писац, архитекта и инжењер, живео у I веку пре н. е. Аутор архитектонског дела: *Десет књига о архитектури*.

Владислав I Јегелонац, пољски (1434) и угарски краљ (1440–1444). Залагањем Јанка Хуњадија, кардинала Ђезаринија и деспота Ђурђа Бранковића Сабор у Будиму доноси одлуку о крсташком војном походу на Турску. Крсташка војска се 3. новембра 1443. године код Алексинца сукобила са Османлијама и потукла румелијског беглербегу Касима, а потом, без већег отпора, преко Ниша и Пирота стигла до Софије и заузела је на путу за Једрене.

Владислав II Јегелонац, чешки (1471) и угарски краљ (1490–1516).

Воло или **Волос**, град и лука у средишњем делу Грчке.

Вруток, јако крашко врело испод јужних огранака Шар-планине из кога извире река **Вардар** (антички назив Ахиос).

Гали, племе келтског порекла. О њиховом походу на Делфе види: **Брен**, галски вођа...

Галатија, област у средишњој Анадолији (Мала Азија), названа по келтском народу Галима, који су је населили после пораза код Делфа у III веку пре н. е.

Грихишвајсенбург (Griechishweissenburg), немачки назив за Београд.

Грчка земља, Греција, прелазак у „грчку земљу“ (... *in terra ditionis Grecorum*). За европске ходочаснике средњег века, улазак у византијски Београд значио је прелаз у „један други свет“. (Ј. Калић: *Евројски њутојисци о Београду*. У: Зборник радова: *Београд у делима савраних њутојисаца*, стр. 11). За писца наше књижице термин *Грчка земља* је универзалан, односи се и на античку Грчку, али и на византијске земље. У време када је ова књига објављена, 1690. године, описивани градови и предели припадали су наизменично Турској, Аустрији или Млетачкој Републици.

Грчка религија. Православље, словенски превод грчке речи ортодоксија. Формира се у источном делу Римског царства, где остаје званична религија до пропасти Византије, када доктрину византијске (васељенске) цркве наслеђује грчка црква. Православље, поред грчких обухвата и словенске и арапске области и карактеристично је по децентрализованој организацији, са патријарсима аутокефалних цркава на челу сваке независне црквене заједнице. После промене делова символа вере западног дела цркве дошло је до раскола западноримске и источноримске цркве 1054. године.

Грчки цар, византијски цар.

Грчко царство

Види: **Византија**.

Дарије, назван Велики, персијски краљ (522–485. година пре н. е.). Предузео је два похода на Грчку, 492. и 490. године пре н. е.

Делфи (Delphoi), археолошки локалитет и град у савременој Грчкој, на падинама планине Парнас. У античко време храм посвећен богу Аполону, чувено пророчиште.

Демостен (IV век пре н. е), истакнути атински државник и говорник.

Драгони, посебна врста коњице.

Драч, град и лука у Албанији. Основали су га Грци са Крфа и Коринта и назвали Епидамнос. У трећем веку пре Христа име луке је промењено у Dyrrhachion. Од 229. године пре Христа Драч је римска лука, из које полази Via Egnatia – војни пут за Солун и Исток. Под Византијом је од VII века, у XIII и XIV веку луком владају Млечани, епирски деспоти, напуљски и српски владари. Од 1501. до 1912. је турска лука.

Дримски залив (Golfo de Lodrin) на Јадранском мору, ушће реке Дрим у Албанији.

Дологнио (Дулцигно, Улцидум)

Види: **Улцињ**

Егина, острво у близини Атине, у средишњем делу Саронског залива, који се по њој зове и Егински залив.

Едеса или Воден, Главни град префектуре Пела у Грчкој. У овом месту је 336. године пре н. е. убијен Филип II, краљ Македоније, на свадби своје ћерке.

Ематиа (Emathia), прво познато античко име Македоније.

Епаминонда (Eraminondas), око 418–362 год. пре н. е., тебански државник и војсковођа. Пошто Спарта није признала превласт Тебе над Беотијом, поразио Спартанце код Леуктре 371. год. пре н. е.

Епир (Epeiros, Apeiros), старији називи Молосија (Molossia), потом Кхаонија (Chaonia), планинска област у југозападном делу Балканског полуострва и приобалном појасу Јонског и Јадранског мора, данас обухвата северозапад Грчке и крајњи јужни део Албаније. Четрнаест епирских племена је ујединио краљ Тарипс у V веку пре н. е.

Проширивши власт и на суседне области, епирски краљ Пир прелази у освајачке походе и у Италију (види **Пир**). Када је погинуо, границе Епира су обухватале већи део Грчке и Македоније. У Римско-македонским ратовима Епир је стално мењао страну, због чега их Римљани сурово кажњавају, пустоше Епир и депортују 150.000 његових житеља. Под Римском влашћу је од 146. године пре н. е., а поделом царства припада Византији. После крсташке окупације Цариграда постаје центар Епирске деспотовине.

Епироти, изведеница за народ насељен у Епиру.

Ердељ (Трансилванија), историјска област у Румунији. Када је крајем VIII века срушена аварска држава, Трансилванија је накратко потпала под бугарску власт, а онда под угарску, у чијим оквирима је имала извештан степен аутономије. После пораза Угарске у Мохачкој бици (1526) војвода Иван Запоља је тражио турску заштиту да би се одржао. За време његовог сина, Ивана Жигмунда (1540–1571), Трансилванија се ослобађа тур-

ског протектората и постаје независна кнежевина под заштитом Хабзбурговаца. Изразито протестантска земља, под Хабзбурговцима се нашла на удару снажне католичке противреформације (два велика устанка 1604–1606 и 1619). За време војводе Михаела I Апафија (1661–1690) Трансилванија је опет под снажним утицајем Турске. После нових аустријских освајања 1691. постаје крунска земља Хабзбурговаца.

Етолија, античка држава.

Еубеја (млетачки назив: Negro Ponte), острво у Егејском мору.

Еуклид из Мегаре, око 450–380. пре н. е., грчки филозоф, Сократов ученик, основач мегарске сократске школе.

Жигмунд Луксембершки, угарски краљ (1387–1437). На челу крсташке војске 1396. године потучен у бици код Никопоља, недалеко од ушћа реке Осеме у Дунав. Победом на Косову (1389) султан Бајазит I започиње свој поход на Бугарску (1393), Влашку (1394), прети Угарској, угрожава Цариград. Византијски цар Манојло II Палеолог моли за помоћ угарског краља Жигмунда и друге хришћанске владаре. Папа Бонифације IX наређује проповед за крсташки поход. Одазива се и знатан број француских витезова, нарочито из Бургун-

дије, под младим сином војводе Бургундског – Јованом, грофом од Неверса, као и доста немачких феудалних кнезова, нешто пољског племства и делом Чеха, Италијана, па чак и Енглеза. Укупно око десет хиљада коњаника Дунавом се спушта до Видина. Запоседају турску тврђаву Велики Никопољ, али се ускоро налазе опкољени Бајазитовим трупама. Једини излаз је био брзи, заједнички напад на султанову војску, али на ратном савету охоли француски племићи нису прихватили тај Жигмундов предлог, желећи за себе част започињања боја. Потучени у претходници, допринели су коначном поразу. Султан је задржао најбогатије заробљенике тражећи за њих велики откуп. Јован од Неверса и још неколико племића успело је да сакупи новац за своју слободу. Угарски краљ Жигмунд успева да утекне Дунавом, одакле га је млетачка флота, преко Цариграда одвезла у Далмацију, па се преко Дубровника и Сплита вратио у Угарску.

Закинтос, острво у Јонском мору.

Ида, планина изнад Троје.

Илирија, Панонија, Хрватска, Аустрија и Мађарска... географске области и државне целине настале у различитим временским периодима и епохама. Писац их наводи као да су истовремено постојале у време келтског продора ка Делфима у III веку пре н. е.

Италијанска (венецијанска) миља, 1.738 метара

Јаничари, стајаћа пешадија Турака Османлија. Формирана је у XIV веку, регрутовањем по оригиналном систему за који нема примера у историји. Османлијска власт отимала је дечаке потчињених хришћанских народа, преводила их у ислам. Када би дозрели и потпуно се асимилovali, одлазили су у касарне и постајали војници.

Јанко (Јанош) Хуњади, ердељски племић, гувернер Угарске (1446–1452). Бранитељ Београда 1456. године. У српским народним песмама познат као Сибињанин Јанко.

Јањина (Ioannina), град у северозападној Грчкој, главни град Епира. Први пут се помиње у средњем веку, од 879. под садашњим именом (названа по заштитнику града, св. Јовану, грч. Јани). Седиште епископије до опсаде Нормана из јужне Италије, прва престоница Епирске деспотовине. Српски цар Душан заузима Јањину 1345, али је Турци освајају 1431. године.

Једрене

Види: **Хадријанополис**

Јован II Жигмунд, од 1541. године владар Трансилваније (Ердеља) и источног дела Мађарске (1556–1571). Од 1556. Трансилванија је турска вазална кнежевина.

Јустинијан I (Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus), византијски цар (527–565), извршио кодификацију римског права 529. године.

Кападокија, област у Малој Азији, у данашњој Турској.

Каприца, рукавац реке Тунце.

Капуцинери, припадници католичког фрањевачког реда.

Картеч, топовско зрно напуњено комадићима гвожђа.

Касије, Гај Касије Лонгин (Gaius Cassius Longinus), римски републиканац, један од атентатора на Цезара (Gaius Iulius Caesar) 44. године пре н. е.

Касиопе (Cassiope), град у Епиру.

Кераунија, Керауни (Ceraunia sive Ceraunii, албан. Çikës), планине у границама Епира које се протежу до мора, до линије где се додирују Јонско и Јадранско море. Акрокерванске планине.

Кефалонија, острво у Јонском мору.

Кињижи, Павле, угарски заповедник угарске тврђаве Темишвар. После пораза на Крбавском пољу (1493) било је јасно да угарска одбрана од Турака није добро организована: краљеви противници отворено су иступали, султану су упућени предлози за склапање мира.

Истовремено, заповедник Темишвара, Павле Кињижи успешно је напао Смедерево и на време се повукао пред одмаздом Али-бега. Крајем фебруара сазнао је за заверу у Београду и покушај да се град преда непријатељу. Већ од раније познат као немилосрдан и окрутан војник, Кињижи је сурово казнио заверенике, мучио их глађу и на крају натерао да једни друге једу. И следеће, 1494. године, Павле Кињижи успева да одбије Турке са бедема Београда.

Кнез изборник, члан изборног тела – електората, које је имало задатак да бира цареve Светог римског царства.

Колојери (Colojeri), латински назив за монахе са Свете горе.

Константинопољ, Цариград, потом Истанбул. Престоница првог хришћанског римског цара Константина Великог, Нови Рим или Константинопољ, свечано је освећена и отворена 330. године. Римска империја се убрзо, 395. године, поделила на западну латинску и источну грчку половину. Западна половина, заједно са Римом потпада под Германе 476. године, а Константинопољ, доцније назван и Цариград, остаје престоница источног царства. Крсташи и Млечи освајају и пљачкају вековима неосвојиви град 1204. године, уништавајући његове институције и разносећи материјалне тековине Византијског (Ромејског) царства широм западне Европе. Град се никада није опоравио од овог разарања, нити је досегао некадашњу величину. Мехмед II Освајач га заузима 1453. године и он постаје турска престоница – Истанбул.

Коњска тркачка стаза, мера за дужину равна старогрчкој мери *стадион*, која је износила 185,5 метра. Према легенди, планина Олимп је висока десет коњских тркаћих стаза. Доцнијим мерењима је утврђена висина Олимпа – 2.918 метара.

Копайда, сада исушено језеро у Беотији у Грчкој.

Коринт, лука и град на Коринтској превлаци.

Коринтски залив (Sinus Corinthiacus), у средњем веку познат и као Лепантски залив.

Кроја, град у северној Албанији. Помиње се као бискупско седиште у IX веку. Град је био под Византијом до 1190. године када је у њему основана прва феудална држава на територији Албаније која 1216. пада под власт Епирског (Латинског) краљевства, потом бугарске државе и десет година доцније поново под Епир. Крајем XIII века припадала је Карлу Анжујском који је утврдио зидине. У мају 1450. султан Мурат II креће на албанску војску, коју од 1444. године предводи Скендербег. После четворомесечне опсаде Кроје, турска војска се повукла. Под Скендербегом Кроја се одбранила и од султана Мехмеда II Освајача, али је после његове смрти пала у турске руке 1478. године.

Крф (Corcyra) острво у Јонском мору.

Ксеркс, персијски краљ (485–465. године пре н. е.).

Кула ветрова у Атини, осмоугаона мермерна кула, висока дванаест метара, пречника осам метара, комбинација сунчаног сата, клепсидре (воденог сата) и ветроказа. Наводно ју је изградио Андроник из Кира око 50. године пре н. е.

Куртије, Руфо Квинт (Quintus Curtius Rufus), римски историчар. Између 41. и 54. написао биографију Александра Великог у десет књига.

Лагум, тур. мина, минирани поткоп испод утврђења; подземни ходник, тунел.

Лакедемонци, становници античке државе Лаконије на полуострву Пелопонезу. Главни град Спарта је познат и као Лакедемон.

Лаконско језеро (Laconischer See), назив за језеро Илики у источној Беотији.

Лариса, главни град Тесалије у Грчкој.

Лепант, италијански, шпански и португалски назив за грчки град Нафпактос у Коринтском (Лепантском заливу). Јака венецијанска тврђава подигнута 1477. године одолева турским опсадама више од две деценије, потом је под Турском командом готово два века. Накратко се враћа у млетачке руке 1687. године, али одредбама Карловачког мира (1699) поново припада Турцима.

Лепантски залив

Види: **Лепант**

Левадија, град у Грчкој, у области Беотија.

Лезбос, у XV в. познато као острво Мидили), грчко острво, главни град Митилини или Митилена.

Лефкада (итал. Santa Maura), острво у Јонском мору. Под млетачком управом од 1684. до 1797. год.

Лидија, античка покрајина у северозападној Азији.

Лемнос, данас Лимнос, острво на североистоку Грчке југоисточно од Атоса.

Лотарингија, франачко краљевство у западној Европи које је постојало у IX веку. Име долази од латинског Lotharii Regnum, што значи Лотарово краљевство. Цар Светог римског царства Лотар I поделио је 855. земљу на своја три сина.

Лудвиг Баденски (1655–1707), принц, аустријски фелдмаршал. Пре поласка на Ниш Баденски је народу по целој Србији разаслао прогласе с позивом да се диже на устанак. Одзив је био знатан, о чему је аустријски цар редовно извештаван. Крајем септембра 1689. Ниш је освојен, а Турци су гоњени према Софији. Лудвиг Баденски освојио је Видин у октобру исте године.

Магнезија, покрајина у средишњој Грчкој.

Македонија, класична античка краљевина, први познати краљ је Аминта I, који у време Грчко-персијских ратова признаје власт Персијанаца.

Максимилијан II Емануел или Максимилијан Баварски (1662–1726), владар Баварске и кнез избор-

ник (Kurfürst) Светог римског царства. Под његовом командом освојен је Београд 1688. године.

Марица, река, антички Хебрус.

Манојло II Палеолог, византијски цар (1391–1425). Суочен са све већом опасношћу од Турака, покушавао је да добије војну помоћ Запада.

Максимилијан Баварски — освајач Београда 1688.

Мегара, лука на обали Егејског мора. У античко доба центар области Мегариде.

Мезија (Moesia), античка покрајина на Балканском полуострву, јужно од доњег тока Дунава. Названа по трачком племену Межана.

Месапион, планина у Грчкој.

Месенија, покрајина на југозападу Пелопонеза.

Места, грчки Нестос, река у југозападној Бугарској и североисточној Грчкој.

Мехмед II Освајач, турски султан (1451–1481). Освајач Цариграда 1453, опседао је Скадар 1478. године.

Мизија, античка покрајина у северозападној Азији.

Минерва, римска богиња заната и занатлија, касније поистовећена са Атеном.

Митилини (Mytilini) или Митилена, управно средиште и највећи град грчког острва Лезбос.

Михај, влашки војвода.

Михаило Комнин, грчки цар, није историјска личност. Можда је писац мислио на Михаила I Анђела, оснивача Епирске деспотовине.

Млетачка Република, словенски назив за средње-вековну аристократску **Венецијанску Републику** (Republica de Venexia) насталу 1018. године одвајањем од византијске врховне власти. Развој трговине условљава експанзију ка Истоку и Република постаје велики непријатељ Византије и главни учесник у њеном рушењу 1204. године и оснивању Латинског царства.

Млетачко-турски ратови, вођени од средине XV до почетка XVIII века за превласт на Балкану и источном Средоземљу.

Молосија (Molossia), најстарији назив за Епир.

Мореја, средњовековни крсташки назив за Пелопонез.

Морозини, Франческо (Morosini, Francesco), млетачки адмирал и командант млетачке флоте. Осваја Мореју (Пелопонез) 1688. године, када је изабран за дужда.

Мраморно море, у античко време називано Пропонтис.

Мурат I, владар Турака Османлија (1362–1389).

Мурат II, турски султан (1421–1444 и 1446–1451), опседао је неуспешно Београд 1440. године.

Нафпактос, град у Коринтском заливу у Грчкој. Један од ранијих назива за овај град је Лепант.

Немачка (баденска) миља износи 8.888 метара.

Непершмит, Антонијус (Nepperschmidt, Anthonius), издавач и штампар из Аугзбурга.

Нестос, антички и грчки назив реке коју Бугари зову Места.

Никопол, антички назив града који је подигао Октавијан Август у спомен победе над Марком Антонијем и Клеопатром код Акцијума 31. године пре н. е. Налази се шест километара северно од Превезе.

Никополе, град у Бугарској, недалеко од ушћа реке Осеме у Дунав, где је Жигмунд Луксембершки, угарски краљ, на челу крсташке војске потучен од султана Бајазита I 1396. године.

Нови, данас Херцег Нови. Град-тврђаву и луку је 1389. године подигао босански краљ Твртко I да би се учврстио у приморју и постао независан од Дубровника. Крајем 1539. године град заузима турска флота под Хајредином Барбаросом. Венеција више пута покушава да освоји тврђаву. Удружени млетачки, малтешки и папски бродови са око 10.000 војника 1687. нападају и освајају тврђаву, којој одмах мењају назив у Кастелнуово (Castelnuovo).

Оета, планина на југу централне Грчке. Својим источним обронцима, званим Калидромус, спушта се до мора, остављајући узак пролаз Термопила.

Орфеј, син Трачанина Еагра, најчувенији митски певач, свирач и песник.

Орхоменус, некада Сора, град у Грчкој, поред (сада исушеног) језера Копайда у Беотији.

Оршава (Orşova), место на доњем Дунаву, стара граница између Аустро-Угарске и Влашке (Турске). Важна стратешка тачка у турско доба, обезбеђивала је планински прелаз ка Аустро-Угарској (види **Ердељ**).

Отранто, град у области Апулија, југоисточна Италија. Лежи на обали Отрантских врата, морског пролаза између Апенинског и Балканског полуострва који спаја Јонско и Јадранско море. Отрантска врата имају изузетну поморско-стратешку вредност јер се блокадом релативно уског прелаза затвара читав јадрански простор.

Пангаион, планина у Грчкој, у античко доба позната по рудницима злата и сребра.

Патрас, трећи по величини град модерне Грчке, на северном делу Пелопонеза.

Паусанија (Pausanias), грчки писац, живео у II веку. Родом из града Магнезије у Лидији (Мала Азија). На основу сопствених путовања и књижевних извора саставио *Опис Хеласе* у десет књига. Грађа је распоређена по покрајинама.

Пела, град у античкој Македонији, данас део Егејске Македоније у Грчкој. Престоница Филипа II Македонског и његовог сина Александра.

Пир (Pyrrhus), епирски краљ (III век пре Христа). На позив грчког града Таранта у Италији са великом војском прелази Јонско море 281. године пре н. е. и туче Римљане у бици код Хераклеје. Следеће године побеђује и код Аускулума, али уз велике губитке. Са главнином снага прелази на Сицилију, протерује Картагињане из грчких градова и стаје

на чело Сицилијанске конфедерације. Својим држањем искључивог господара изазива отпор, и после пораза у бици код Беневента се враћа у Епир 275. године пре н. е.

Пиреј, атинска лука.

Порто Брако, назив за луку Пиреј.

Порто Леоне (Лавља лука), млетачки назив за Пиреј, атинску луку. У Млетачко-турском рату 1684–1699, под командом Франческа Морозинија, Млечани су освојили Атину, топовима оштетили Акропољ и том приликом, као ратни плен, однели фигуру лава, симбол пирејске луке. Данас се ова скулптура налази испред улаза у Венецијански арсенал.

Потамо Салонитико, река **Салоника** (грч. ποταμός река), река источно од Салоне, данашње Амфисе – данас река Евинос.

Превеза, град и лука у Грчкој, на улазу у Амвратијски залив. Основан у средњем веку, захваљујући важном географском положају, град је често у средишту млетачко-турских сукоба. За време Морезког рата (1684–1699) Превезу су нападе млетачке ескадре под командом Франческа Морозинија и после неколико дана присиле гарнизон на предају.

Провидур, титула поглавара покрајине у време млетачке владавине.

Пропонтис (Propontis), антички назив за Мраморно море.

Римско царско височанство

Види: **Свето римско царство**.

Романија, (Romania, Romaneam), један од назива за Тракију.

Саламински залив

Види: **Саронски** или **Егински залив**.

Салона, од XIII века до 1833. године назив града који се и пре и после тог периода звао Амфиса.

Санта Маура, италијански назив за грчко острво Лефкаду у Јонском мору.

Сарински или **Егински залив** у средишњој Грчкој, део Егејског мора.

Свето римско царство или Свето римско царство немачког народа (нем. *Das Heilige Römische Reich Deutscher Nation*, лат. *Sacrum Romanum Imperium Nationis Germanicae*) је назив за немачку феудалну државу (962–1806). Војска је 306. године за римског цара прогласила Константина I Великог, док су истовремено постојала још четири римска цара, које је Константин победио у низу битака и

324. године постао једини владар Рима и носилац апсолутне власти. Престоницу Империје је пренео у Визант. Крајем IV века, 395. године царство је подељено на Источно и Западно римско царство. Германски војсковођа Одоакар збацио је 476. године последњег владара Западног римског царства, које се тако угасило, док је Источно римско царство наставило да живи до 1453. године. Крајем X века папа је 962. крунисао немачког краља Ота I за римског цара.

Сетинес, млетачки назив за Атину.

Скадар, град у Албанији, на ушћу реке Кири у Бојану, три километра источно од Скадарског језера. Средњовековна тврђава подигнута је на рушевинама античког утврђења. Први познати становници су Лабрати. Под Ардијејима је престоница Илирске краљевине. Римљани освајају Скадар 168. године пре н. е. Поделом Римске империје 395. године улази у састав византијске Драчке теме. Од 1043. је престоница српских владара, потом је млетачки град до Турско-млетачког мира (1479) када је припао Турцима.

Скендербег Ђурађ Кастриот, албански кнез. Око 1410. године је одведен као талац турском султану Мурату II, где је примио ислам и име Искендер и титулу бега. После пораза турских снага између Алексинца и Ниша 1443. године напушта турску

војску и придружује се устаницима у Албанији, следеће године је на сабору у Љешу изабран за генералног капетана Албаније. После више победа у бојевима са Турцима, два пута је одбио нападе Мехмеда II Освајача, 1453. и опет у пролеће 1466. године.

Смедерево, град на десној обали Дунава. Аустријанци су га заузели 14. октобра 1689. године.

Солон, атински политичар, у VI веку пре нове ере изабран за архонта са овлашћењима да у Атини спроведе реформе.

Солун (Thessaloniki), град и лука на северозападној обали Егејског мора. Храм светог Димитрија, заштитника града, потиче из V века.

Софија (Средац), главни град Бугарске, на пола пута између Цариграда и Београда. Поред осталог, записано је да су град, док је још увек био под турском влашћу, 1595. године напали и опљачкали хајдуци и Срби. Ради се о Дели Марку, јунаку који је је ратовао у саставу ердељске војске, али је са својим одредом често и сам одлазио у Турску. Крајем 1594. је са пет стотина својих Срба продро све до Једрена, према народној песми, „задобивши силно благо“.

Спон, Жак (Spon, Jacques), француски путописац и антиквар. У свом делу *Путовање кроз Италију, Далмацију, Грчку и Левант* (1678) описује античке споменике Медитерана.

Страбон (I век пре н. е.) грчки историчар и географ. Сачувано је његово дело *Географија* у седамнаест књига, један од главних извора за проучавање античке географије.

Стразолдо (Strasoldo), генерал.

Види: **Превеза**

Субаша, градски надзорник у Турском царству.

Сула Луције Корнелије (Sulla Lucius Cornelius), римски војсковођа и државник (138–78. пре н. е.). заузео је и опљачкао Атину 86. године пре нове ере.

Сулејман II Величанствени, турски султан (1520–66), освајач Београда 1521. и победник на Мохачком пољу 1526. године. Неки извори га помињу као Сулејмана I. За време његове владавине Османлијска империја је, освојивши превласт и у средоземљу досегла врхунац своје моћи.

Süleyman
dehşetli Sultan der Türken
im Jahre 1520.

Сулејман II (III), турски султан (1687–1691)

за време аустро-турских ратова. Мустафа Ђуприлић, велики везир, постављен 1689. године, успева да реорганизује војску и финансије и потисне аустријску војску ка северу. Турци поново заузимају Београд и Смедерево годину дана касније. Султан Сулејман III јесте изгубио, али је и повратио Београд у години издавања наше књиге. Турско продирање је заустављено битком код Сланкамена 1691.

Таренто, град и лука у истоименом заливу Јонског мора у Италији (област Апулија).

Таурунум, антички назив Земуна. Европски картографи често греше приписујући овај назив Београду.

Теба, античка држава, данас град у грчкој покрајини Беотији.

Тезеј, највећи атички јунак, син атинског краља Егеја.

Теодор, Телелеклов син, **и Ројк**, Филејев син, са Сама (VI век пре н. е), вајари и архитекте који су први лили бронзу. Сматра се да су они ову технику пренели из Египта у Грчку и усавршили је.

Тесал, према грчкој митологији област Тесалија је названа његовим именом.

Тесалија (Thessalia), у античком периоду област у северној Грчкој, која је обухватала већу површину него истоимена савремена административна јединица.

Темистокле, атински државник (око 525–460 пре н. е.), победио Персијанце код Саламине 480. године пре н. е.

Термопили (грч. Врућа врата), уски пролаз у средишњој Грчкој између планина и Коринтског залива, једина копнена веза између Тесалије и Локрије.

Травус, антички назив за родопску реку Сушицу.

Тракија, антички назив за област данас подељену између Грчке, Бугарске и Турске. Од 15. године пре н. е. вазална држава Римског царства. Римски цар Диоклецијан је установио дијецезу Тракије, која је обухватала области од доњег тока Дунава на југ до обале Егејског мора. Крајем VII века, након насељавања Бугара, византијски цар Константин IV у југоисточном делу античке Тракије формира тему ради одбране од Бугара. После пада Цариграда (1453) долази под власт Турске.

Трансилванија

Види: **Ердељ**

Триполи, главни град афричке државе Либије, на северозападу земље, на обали Средоземног мора. У античко време познат као Оеа, један од три града регије Триполитанија.

Троја, грчки антички град, око 6,5 километара североисточно од улаза у Дарданеле. Немачки археолог Шлиман (Heinrich Schliemann) открио је 1870. године остатке овог града познатог из Хомерових епова. Према легенди, сукоб између удружених грчких држава и Тројанаца избио је пошто је Парис, син Тројанског краља Пријама, отео Хелену, жену спартанског краља Менелаја...

Тунис, афричка држава, на обали Средоземног мора, граничи се са Либијом.

Улцињ (Дологнио, Дулцигно, Улцидум), град и лука у југоисточном делу црногорског приморја. У античко време се помиње као Colhinium, основали су га поморци из Колхиде, са Црног мора. Римљани су га називали Olcinium. У средњем веку је био под византијском влашћу, од 1396. године је престоница Балшића, затим је млетачка, а потом турска тврђава (до 1815).

Фера, град у Грчкој, западно од луке Волос.

Филип II, македонски краљ (360–336 године пре н. е.). По доласку на власт, реформисао војску и започео успон античке Македоније, који ће наставити његов син Александар Македонски.

Филипи, град који је у подножју Пангајске горе 357. године пре н. е. основао Филип II, македонски краљ. У Другом римском грађанском рату, 42. године пре. н. е. код Филипа је дошло до одлучујуће битке између Цезарових присталица Октавијана и Антонија и републиканаца – организатора Цезаровог убиства, Гаја Касија Лонгина (Gaius Cassius Longinus) и Марка Јунија Брута (Marcus Iunius Brutus).

Филипополис, античко име за Пловдив.

Фокида, античка област. У јужном, планинском делу, на обронцима Парнаса, налазе се Делфи.

Фунта (лат. pounds) мера за тежину која је у разним временима имала различиту вредност. По текла је од римске либре (327,45 грама), за време Карла Великог (768–814) повећана јој је тежина. Данас, у англосаксонском систему мера тежи 453,59. грама.

Хадријан (Publius Aelius Hadrianus), римски цар (117–138).

Хадријанополис, античко име за Једрене или Дринопоље, данас Едирне, град у Турској. Град је основао римски император Хадријан. Турци су, на челу са Муратом I заузели град 1362. и учинили га својом престоницом до 1453. године.

Хват, стара мера за дужину, шест стопа, односно, 1,90 метара.

Хебрус, антички назив за реку Марицу.

Хелада (грч. Hellás) Код Хомера, назив за крај у југоисточној Тесалији. Временом, назив је обухватао све шира подручја, па је често био заједнички за све грчке државе изузевши Пелопонез. Понекад су се под овим називом подразумевале све земље у којима живе Хелени, укључујући Велику Грчку (у јужној Италији) и малоазијске грчке колоније. У Византијско доба (од 395. године), римска подела на провинције остаје до VI века, када су од Ахаје створене две теме: *Хелада* (Атика,

Беотија, Фокида, Локрида, део Тесалије и острва Еубеја и Егина) и *Пелойонез*.

Хелеспонт, грчки назив за Дарданеле.

Хелиодорис, епископ из града Алмироса, писац.

Хемус (Haemus), античко име за Стару планину или Балкан.

Хиос (Nomos Chios), острво на истоку Грчке.

Хуњади, Јанош

Види: **Јанко (Јанош) Хуњади**

Центнер, педесет килограма.

Цицерон, Марко Тулије Цицерон (Marcus Tullius Cicero), римски државник и књижевник, I век пре нове ере.

Штархемберг, аустријски генерал (Guido von Starhemberg), по освајању Београдске тврђаве 1688. године командовао је њеном посадом до 1689. године. Дакле, није погинуо при нападу, како наводи наш писац.

ИЗВОРИ

HELLAS. Oder Das Welt Berueffene (Feste Griechen Land. Begreifend: Die Jenige Land (und in selben befindliche Städt) Festungen (Gebürg) Flüss (u. wa dermahlen der Krieg) zwischen der Röm. Karyserl. Mayest und der Durchleuchtigen Herschafft Venedig (wider den Erbfeind die Türchen und Tartaren) Siegreich geführet wird. Dem Curiosen Leser (zur Nachricht) und Belustigung) nasc jetztmahligem Zustand) Historisch und in Kupffern vorgestellt. – Аугзбург : Штампарија Антониуса Непершмита, 1690.

[Штампарски каталог узорака] . – Аугзбург : Штампарија Антониуса Непершмита, око 1690.

ОДАБРАНА ЛИТЕРАТУРА

Глиша Елезовић: *Турски извори за историју Југо-словена. Два турска хроничара XV века, Браство XXVI (1932).*

Живој царској генерала и славној инжењера јосиодина барона Доксаја де Мореза јојубљеној 20. марта 1738. у Београду уз опис јојединих дешавања у тадашњем рају јројив Турака / уредник и писац предговора Љубица Ђоровић; превод Милорад Софронијевић. – Београд : Библиотека града Београда, 2006.

Зборник радова: *Београд у делима сџраних јујојисаца.* – Београд : Балканолошки институт, 2003.

Марија Илић-Агапова: *Илустрирована историја Београда.* – Београд : Библиотека општине града Београда, 1933.

Историја Београда. Књ. I: Сџари, средњи и нови век. – Београд : САНУ, Просвета, 1974.

Историја срџској народа. Књ. III-1 и III-2 – 2. издање. – Београд : СКЗ, 1994. Књ. I–VI

Георгије Острогорски: *Историја Византије.* – 2. фототипско издање. – Београд : Просвета, 1993.

Пausанија: *Опис Хеладe.* – Нови Сад : Матица српска, 1994. Књ. I и II.

Србија и суседне земље на сџарим јеојрафским картиама. – Београд : САНУ, 1991.

Жељко Шкаламера: *Београд на плану из 1688. године.* – Београд : Народна библиотека Србије, 1978.

Слика у спомен освајања Београда 1688.

ИЛУСТРАЦИЈЕ

Корица:

Зојтер, Матеус (Georg Mattheus Seutter, 1678–1757) картограф, гравер и издавач из Аугсбурга: *Novae et Accurata Hungariae* [...]. – Аугсбург, б. г. Детаљ карте илуструје победу аустријске војске над Далмацијом, Мађарском, Трансилванијом, Кроацијом, Босном, Србијом и Славонијом. БГБ КЗ 96 Инв. бр. 96

Илустрација из штампарског каталога узорака Антониуса Непершмита, око 1690.

стр. 63

Илустрација из штампарског каталога узорака Антониуса Непершмита, око 1690.

стр. 79

Детаљ карте репродуковане на корицама.

стр /94/

Коронели, Виченцо Марија (Vicenzo Maria Coronelli 1650–1718), картограф и издавач из Венеције: *Карта Подунавља* (Corso di Danubio). – Венеција, 1690. Карта је штампана на шест листова величине 42 x 58 цм (целина 130 x 116 цм). Репродуковани детаљ са петог листа илуструје чак четрнаест имена Београда. БГБ КЗ 179 Инв. бр. 169.

стр. 101

Репродукција из књиге Марије Илић Агапове *Илустрована историја Београда*. Прва илустрација прве књиге коју је објавила Библиотека општине града Београда. Односи се на освојење Београда 1688. године.

стр. 103

Илустрација из штампарског каталога узорака Антониуса Непершмита, око 1690.

стр. 108

Илустрација из штампарског каталога узорака Антониуса Непершмита, око 1690.

стр. 114

Илустрација из штампарског каталога узорака Антониуса Непершмита, око 1690.

стр. 121

Репродукција из књиге Марије Илић Агапове *Илустрована историја Београда*.

стр. 129

Илустрација разговора турских и европских представника. Из књиге Деметрија Кантемира (Demetrie Kantemir): *Geschichte des osmanischen reichs. Nach seinem Anwachse und Abnehmen beschreiben.* – Hamburg : Christian Herold, 1754.

стр. 131

Сулејман II Величанствени, илустрација из исте књиге, као на стр. 129.

стр. 139

Репродукција из књиге Марије Илић Агапове *Илу-
стрирована историја Београда*.

Гоџица

А	a	a	О	o	o
Ѧ	ä	ä	Ö	ö	ö
В	b	b	Р	p	p
С	c	c	Q	q	q
Д	d	d	Н	r	r
Е	e	e	Ѕ	ī ē	s
Ѕ	f	f		š	ss
Ѓ	g	g	Т	t	t
Ћ	h	h	U	u	u
Џ	i	i	Ü	ü	ü
Љ	j	j	В	v	v
Њ	ѣ	k	W	w	w
Ў	l	l	Х	x	x
М	m	m	У	y	y
Н	n	n	З	z	z

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

94(497)”16”(093.3)

ОТМЕНИ град : Грихишвајсенбург, Алба Грека
или Београд / [уредник, писац предговора и коментара
Љубица М. Ђоровић ; с немачког превео Милорад
Софронијевић]. – Београд : Библиотека града Београда,
2010 (Београд : Чигоја штампа). – XI, 143 стр. : илустр. ;
18 см. – (Библиотека Баштина ; коло 1, књ. 5)

Упоредо нем. текст и срп. превод. – Текст ћир. и лат. –
Тираж 500. – Неколико речи радозналом читаоцу три
века доцније: стр. V–XI. – Објашњења уз старије
географске називе, појмове и имена личности: стр. 95–136. –
Библиографија: стр. 137. – Одабрана литература:
стр. 138–139. – Фототипско изд. из 1690.

ISBN 978-86-7191-194-8

а) Балканске државе – 17в – Историјска грађа
COBISS.SR-ID 174154508